

iggi'ed

1940

10

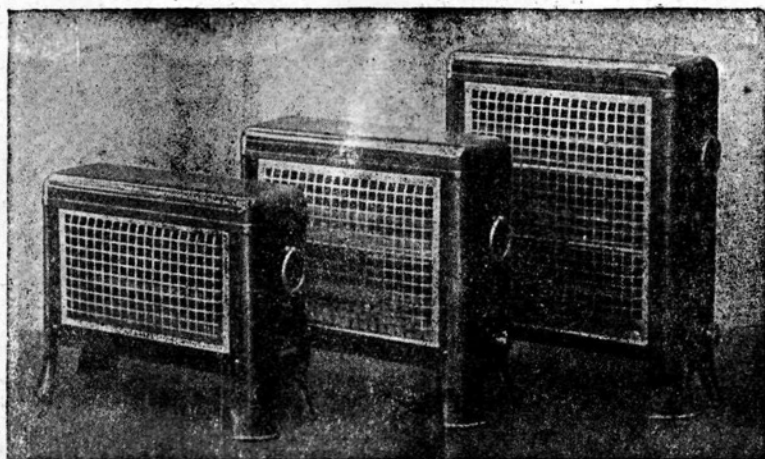
»VIGRED«, ženski list z Modno in Krojno ter Vzorčno prilogo. — Izhaja vsak mesec. — Naročnina znaša Din 25.—, z mesečno prilogo Din 50.—. Če se naroči 20 izvodov (brez priloge) pod enim naslovom, le Din 20.—. Za inozemstvo Din 32.—, s prilogo Din 64.—.

Izdaja konzorcij »Vigredi« (Vida Mašič) v Ljubljani, Pražakova 8. Uredništvo (odgovorna urednica Zora Poženel) in upravništvo Pražakova 8. Telef. št. 4034. Tiska

Misijonska tiskarna v Grobljah. — Za tiskarno odgovarja A. Trontelj C. M. Sklep uredništva 10. dan prejšnjega meseca. Rokopisov uredništvo ne vrača, nena-ročenih prispevkov ne honorira.

Rokopisi in vsi dopisi, ki se tičejo vsebine lista, naj se naslove na uredništvo, vsi dopisi glede priloge na upravo. Naročila, reklamacije in naročnino sprejema uprava »Vigredi«. Uredništvo in uprava: Pražakova. 8.

VSEBINA: Kristus Kralj (M. Berce-Vrabič) — Materinstvo Matere božje — Misijonski praznik — Vrnitev — Za kruhom in lučjo — Jesen na Mirju (J. Borštnar). — Pesem kmečkega dekleta (A. Salmič). — Šopek planik in rododendrona — Zarja (M. Teff-Hibšer). — Moj rojstni kraj (Fr. Gospodarič). — Deklica in mornar (M. Stepanova). — Speči v dolini (Rimband-Borštnar). — O medu — Prva pomoč — Deklica na tuje gre . . . — Iz domačih krogov — V naših domovih — Za pridne roke.

Za
jesenski
čas so
naj-
udobnejše
električne
peči

Cena toka je zelo nizka in znaša le 90 para za kilovatno uro. Preko 80% popusta na ceno toka za luč. — Zahtevajte poseben števec za peči čimpreje. — Oglejte si našo zalogo ELEKTRIČNIH PEČI, ŠTEDILNIKOV in drugih aparatov

Toploto dajejo **takoj**
Dima nič ne dajejo
Izgubo nam prihranijo

V PRODAJALNI MESTNE ELEKTRARNE

MESTNI TRG

LJUBLJANA

MAGISTRATNO POSLOPJE

Figured

LETO XVIII.

LJUBLJANA, 1. OKTOBRA

ŠTEV. 10.

Marica Berce - Vrabič:

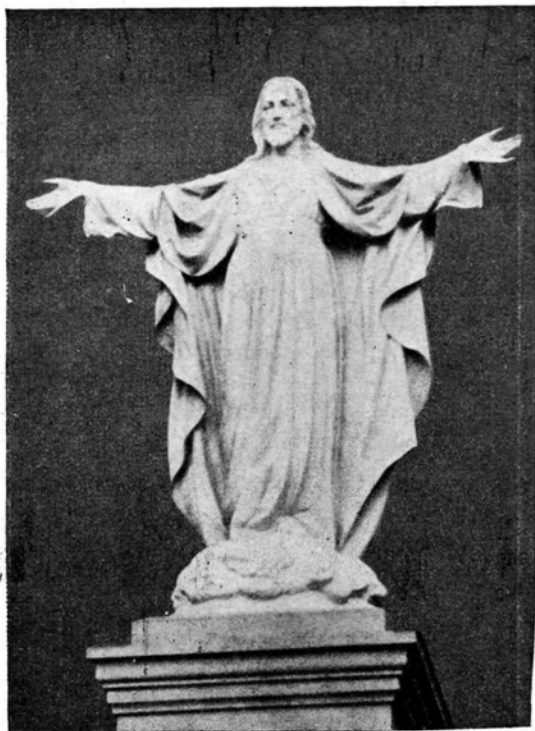
Kristus - Kralj...

V oktobru šušlja in se pogovarja piš z orumenelo naravo. In piš se stopnjuje do ostrega vetra, kateri ruje listje iz vejevja. List šepeta s sosedom, ko se vrtita v jesenskem plesu... Sonce — vse skromno skrivnostno poljublja poslednje pridelke božje dobrote...

Povsod zadovoljstvo in iskrena hvaležnost. Leto se krči, kupičijo pa se pridelki v shrambah, polnijo se studenci žive vode milosti v dušah. Dež je rosil in sijalo je sonce med letom, da je obrodilo seme. Cerkev je opominjala, odpuščala, molila in blagoslavjala v imenu Kristusovem, da dvigne srca iz temin k Soncu, iz minljivega k Večnemu. Verni so delali in — molili.

Na bregu se suče in vrti klopotec — pevec oktobra in kleplje in udarja in poje: hvalnico. Zadnje nedeljo v tem mesecu pa se strne vsa narava z vernimi srci in s Cerkvijo poje tiho vdano in hvaležno hvalnico Kristusu Kralju.

Kristus nas je odrešil, On nas je med letom krepčal in blagoslavljal je iz tabernaklja polja in naša dela. Kristus, naš dobitnik, Kristus naš kralj! Tebe molimo, ker verujemo v Te, upamo v Te in Te večno ljubimo. Kristus, kralj v naših domovih in naših

srcih, Tvoj vzgled nam je luč in Tvoja postava nam je dolžnost.

Materinstvo Matere božje

(K prazniku 11. oktobra.)

Leta 1931. je bil v veliko veselje vsega katoliškega sveta 1500-letni jubilej velikega koncila v Efezu. Na tem koncilu je bila soglasno zavržena Nestorijeva zmota na veliki seji, ki ji je predsedoval papež Celestin. Prav na tej seji pa je bila soglasno sprejeta verska resnica, da je Marija Mati božja.

Papež Pij XI. je v pobožni gorečnosti želel, da bi spomin na ta veliki dogodek trajno ostal v katoliški Cerkvi. Zato je dal obnoviti v Rimu veliki spomenik na koncil v Efezu, to je veliki slavolok v baziliki Marije Velike na Eskvilinu in istočasno tudi prečno ladjo te cerkve. Njegov prednik Sikst III. (431—440) je ta slavolok okrasil s prekrasnim mozaikom, ki pa se je v teku let pač pokvaril.

V posebni okrožnici pa je papež iznova predložil svetu vodilne ideje tega velikega

kongresa. Posebno pa je pojasnil veliko in edino prednost božjega materinstva presvete Device. Z veliko ljubeznijo je iznova to versko resnico razložil, da bi se še bolj globoko vtisnila v srca vernikov. Istočasno pa je postavil »blaženo med ženami«, božjo Mater Marijo in sveto družino nazareško kot najsvetlejši zgled za čast in svetost krščanskih družin in za versko vzgojo mladine.

Da bi temu lepemu spominu ne manjkalo tudi liturgičnega spomina, je določil naj se praznik Marijinega božjega materinstva praznuje s posebno mašo in duhovniškimi molitvami vsako leto 11. oktobra.

»Daj, prosimo, da nas bo ona, ki o njej verujemo, da je resnično božja Mati, s svojo priprošnjo pri Tebi podpirala.« (Iz maše na ta praznik.)

L. L.:

Misijonski praznik

»Pojdite po vsem svetu in učite vse narode...« Ko je Kristus izrekel to svojo poslednjo voljo, so se za komaj porojeno sveto Cerkev začeli takozvani »misijoni«, kakor kratko označujemo dolžnost Cerkve, oznajnati evangelij vsemu stvarstvu vse dni do konca sveta. Nad 1900 let predstavljajo misijoni največjo skrb svete Cerkve. V začetku so izrabljali vso njeno mlado dejavnost, pozneje pa so se posebej organizirali ob strani že ustaljenega krščanstva. Misijoni predstavljajo delo, ki ni bilo nikoli opuščeno, ki je bilo papežem vedno pri srcu, predstavljajo akcijo, kateri se ne more nihče ustavljati in ki v vsakem času najde delavcev, junakov in mučencev, akcijo, ki tako bistveno spada k življenju in dejstvom velike Kristusove družine, da Cerkev brez misijonov sploh ne bi bila Cerkev.

Skrb Kristusove Cerkve za misijone se je še povečala, ko so raziskovalci začeli drug za drugim odkrivati vedno nove, do tedaj še neznane dežele. Pred očmi svete Cerkve so se okrog krščanske Evrope naenkrat pojavi-

li tisoči milijonov ljudi, katerim vsem je bilo treba ponesti luč svete vere.

Misijoni so družinska odgovornost, ki teži vse skrivnostno Kristusovo telo. Nekdaj so velik del te odgovornosti prevzemale nase države in njih vladarji, ki so bili kristjani in podložni sinovi svete Cerkve. Sprejemali so jo kot častno dolžnost radovoljno in včasih celo z gorečnostjo živega verskega ognja. Dandanes pa, ko so državne oblasti postale posvetne v najbolj negativnem pomenu besede, leži vsa peza misijonske odgovornosti na ljudstvu samem. Pavlina Jaricot, gospe Bigard, grofica Ledochowska in druge žene so se te odgovornosti zavedale v izredni meri in so izredno jasnemu spoznanju primerno tudi izredno junaško žrtvovale vse svoje življenje za razširjanje svete vere.

Ves misijonski problem temelji na tem po-glavitnem načelu: Misijoni so družinska zadeva vseh članov svete Cerkve. Dokler ne bo križ zakraljeval vse povsod, dokler ne bo skrbna in ljubeča roka Matere Cerkve objemala vseh narodov, dokler ne bo Očetnja

hiša utrjena na vseh obalah svetovnih morij, dokler ne bo omogočen vstop v Kristusovo kraljestvo vsaki hiši, tako dolgo bo še vedno treba delati in žrtvovati, in vsak, tudi preprosti vernik, pa naj bo delavec ali podjetnik, učenec ali učitelj, hči ali družinska mati, spoznavati bo moral, da še daleč ni dovršena tista velika misijonska naloga, katero izpolnjevati je tudi njegova verska dolžnost.

V mesecu oktobru smo, v katerem na predzadnjo nedeljo slavi sv. Cerkev praznik svoje veseljnosti, svoj misijonski praznik. Tudi vigrednice se bomo ta dan v molitvi in žrtvi spomnile misijonov. Pa ne samo ta dan. Letos smo povabljeni, da cel teden pred misijonsko nedeljo mislimo na misijone, molimo ter darujemo zanje. Da, tudi darujemo. Vsaj enkrat v letu, vsaj na misijonsko nedeljo naj bi vsak katoličan prispeval vsaj mal dar za širjenje svete vere. Slovenci se čutimo letos še posebno dolžne, da za misijone čimveč žrtvuemo, več kakor prejšnja leta. Kajti, kolikor manj bodo mogli oni veliki katoliški narodi, ki so danes v vojnem stanju,

prispevati v ta namen, toliko več moramo prispevati zato mi, ki nam ljubi Bog doslej s to šibo še prizanaša. Obilna misijonska dobrotelost bo najboljša zahvala za to božje usmiljenje do nas, obenem pa tudi najučinkovitejša prošnja za bodočnost. Zato se bo letos pri nas pred misijonsko nedeljo uvedel takozvani »teden molitve in varčevanja za misijone«. Vsaka fara, vsako društvo, vsaka šola, vsak razred, vsaka družina in sploh vsaka skupnost, prav tako pa tudi vsak posameznik in posameznica, vsi naj teden dni pred misijonsko nedeljo skušamo čimveč moliti, da, tudi organizirano moliti za misijone, svoje nepotrebne ali manjpotrebne izdatke pa omejiti na najmanj in prihranke na misijonsko nedeljo oddati za misijone. Lepa zamisel, ki je pri nas nova, a v nekaterih drugih deželah že stara in čudovito blagoslovljena. Vigrednice jo pozdravljamo kljub težkim časom, kateri posebno nam povzročajo velike skrbi, in bomo vse žrtvovale, kar bo mogoče, da bo letošnji »teden molitve in varčevanja za misijone« obrodil čim bogatejše sadove.

J. Gregorič-Kostelski:

Vrnitev

Poleti 1939.

Po petih letih sem se vrnil domov.

Moje roke so razpokane od žuljev in krvavih ran: iztegoval sem jih za lučjo, pa se mi je vedno umikala; ponujal sem jih ljudem, katere sem srečal na življenjski poti, oni pa so zavrnili moj prijateljski pozdrav in me podili od sebe.

Moje noge so ranjene do krvi: hodil sem za brati in sestrami in jim ponujal svoje srce, oni pa so me pehali od sebe in mi pljuvali v obraz.

Zato sem si tako želel Tvoje mehke roke, domovina, da bi s svojo nežnostjo zakrila surove oblike današnjega življenja, kakor noč s svojim zametastim mrakom zastira ostre robove vseh stvari.

Po petih letih sem skozi okno svoje sobe zopet videl zahajajoče sonce, šelesteče bore in smreke, zeleno polje in travnike, temne gozdove in še dalje vijoličaste planine. To je bil prelesten užitek mojim očem, utrujenim od slepečih luči velikega mesta.

Po petih letih sem zopet slišal petje čričkov, odmev fantovske pesmi in iz daljave prihajajoče šumenje Save. To je bila najprijetnejša godba mojim ušesom, ranjenim od kletev in peklenskega hrumota velikega mesta.

V toplem, mehkem večeru je južni veter dahnil v mojo sobo in prinesel sladki vonj cvetoče lipe in skrivnostni šepet tisočerih trav, ki se pogovarjajo v čudoviti kresni noči. V nedosegljivih vrhovih dreves se bohoti najlepše cvetje in na najbolj krhkih mladikah zorijo najbolj vabljive črešnje. Enako v dušah, ki se dvigajo v samotne višave in uživajo nebeško sonce, rastejo najlepše čednosti.

Po petih letih se mi zdi vse okoli mene tako novo kot bolniku, ki po dolgih letih prvič vstane s postelje in iz zatohle sobe pride na cvetoči vrt.

Domovina, kar same mi silijo v oči solze sreče, ko zopet počivam v Tvojem varnem

materinskem naročju. Saj vem, da je na svetu večjih in bogatejših zemelj, ki so zaradi njih nastajale strašne vojske in ki so zanje tekli potoki krvi; toda ne vem, ali je še kje pod soncem tako ljuba in lepa zemlja, kakor je naša Slovenija . . . Ali je še kje na svetu narod, ki s takšno bolečino ljubi svojo

ubogo zemljo in s tolikimi solzami plačuje svoje hrepenenje po domu, kakor ga plačujemo mi? Ali je še za katero drugo zemljo krvavelo in še krvavi toliko src? Ali se je še za katero prelilo toliko grenkih solzâ?

Sedaj sem zopet pri Tebi, domovina, sprejmi me, ozdravi me in potolaži me!

Jan Plestenjak:

ZA KRUHOM IN LUČJO (Nadaljevanje.)

Blaž se ji je zahvalil z očmi, v katerih je Tinca videla vdanost in skrivno prošnjo: »Tinca, vsaj lepo besedo mi daj!«

Harmonika je zavreščala in z Janezom se je zavrtela tudi Tinca. Plesala je, kot se je le skrivoma naučila s sošolkami.

»Tako je prav! Tako!« je vzklikala Cibrovka, »mladina bodi vesela, saj je nedolžnega veselja še Bog vesel.« Srečna je bila, da se je med plesalce pomešala tudi Tinca. »Saj ni kar nič gosposka, čeprav je učiteljica in kar nič kloštrske polizanosti ni ostalo na njej,« si je zatrjevala, odracala je v čumnato in prinesla tepkovca.

»Tinca, pokusi, letos je kar dober!« je najprej ponudila njej.

Tinca je omočila ustnice, srebnila, nato pa nagnila za dober požirek.

»Bog lonaj!« se je zahvalila.

»Bog lonaj za božji lon!« je zacmokljala Cibrovka in ji je bilo kar toplo, ker je Tinca še vedela hvalo po starem.

Natočila je tudi ostalim.

Blaž je vlekel meh, nerodni pari so pa stopicali in se vrtili po hiši. Tudi Tinco je zdaj pa zdaj kdo poprosil za ples, bližal se ji pa neokretno: »Ali bi tudi z menoj?«

Tinca se ni branila. Rada je imela to hribovsko preprostost in domačnost in razkadile so se ji vsaj še zadnje misli na Štehneta.

»Tone, poskusi še ti!« Blaž je ponudil harmoniko Prešečnikovemu hlapcu. Vsi so se začudili, kajti novih harmonik bi Blaž za nobeno ceno ne dal iz rok.

»Kaj misliš, da bom le vlekel, plesal pa nič?« se je razčeperil in se postavil na sredo hiše, prijel majhno dekle ter se zavrtel z njo. Ko je plesoč odskakoval, se je moral upogibati, da z glavo ni butil v strop.

»Prebito si velik!« ga je podražila Tinca,

ki je opazila, da jo že med plesom gleda in nekako prosi: »Ali bi marala z menoj?«

»Ne bo sile!« se je odrezal in ji pomolil dolgo koščeno roko. Zdelo se mu je, da je tako najbolj prav, če ji da roko. Mestence je videl, da si zmerom segajo v roke.

»Saj smo domačini!« je brez misli rekla Tinca. Nerodni Blaž se ji je zasmilil; že dalj časa je vedela, da je jetičen.

»Potlej te pa ne bo sram, če bi se . . .« je težko izmumljal in stal pred njo kot obupanec, ki le še izbira drevo, kjer naj bi se obesil.

»Pa dajva!« je potrdila Tinca, Blaž pa je pomahal hlapčetu z roko, si popravil svoje dolge grive in zagrmel: »Tone pote-gni, pa če se pretрга!«

»To je beseda, Blaž!« se mu je zasmeljal Lojze, ki ga že dolgo ni videl tako veselega. Blaž je sam vedel, da je bolan, saj sta mu za jetiko umrla oče in mati. Bajta, ki sta mu jo zapustila, je najbrž zakleta in še nje-ga, ki ne veruje v strahove, je strah med njenimi stenami, v katerih vsako noč glo-dajo črvi, škrtajo in meljejo. Zbode ga v pljučih in zazdi se mu, kot da v njih rijejo črvi in mu pijejo kri in žro, žro . . . Redko, redko je pozabil na te črve, le redko se je po njegovem obrazu razlil brezskrben, iz duška vržen smeh.

Sedaj pa je potrkaval, odletaval in Tinco bolj nosil po zraku, kot pa z njo plesal.

»Kako lepo plešeš!« ga je pohvalila Tinca in se mu nasmehnila, da je Blaža kar pogrelo.

»Ali res?« se je zavzel in kar ponosen je bil na pohvalo. Če Tinca reče, je že res, ona ne laže. O, drugi bi si pa hoteli norce briti iz njega.

»O, res!« mu je potrdila in bilo mu je

mehko pri duši, oko se mu je pa od hvaležnosti kar orosilo.

»Zdaj te imam pa še bolj rad!« mu je ušlo. Kri mu je bušnila v obraz in roke so mu odrevenele. Z očmi je iskal Toneta, da bi mu ukazal: »Nehaj, hlapče; jaz ne morem več!« Preveč tesno mu je bilo. Dušilo ga je že in kašelj mu je napenjal drobovje, pa ni upal zakašljati.

Tinco je zabolelo in Blaž se ji je tako zasmilil, da je povabila oči, drugače bi ne mogla skriti solze. Kar objela bi ga bila iz usmiljenja in mu rekla: »Blaž, nisem te vredna!« Spoznala je, da jo ima Blaž rad in spomnila se je, da je bil že zmerom tako mehko prijazen z njo. Naredila se je, kot da ga ni slišala. Natočila mu je tepkovca in mu ponudila:

»Blaž, pij, vroče ti je!«

»Če bi ti najprej,« je zaprosil z očmi in glasom, ki je bil nekam votel in utrujen.

»Bom!« mu je ustregla in odpila za dober požirek.

»Na tvoje zdravje!« Oči je povabila in Blaž se ji je še bolj zasmilil. Saj je nesrečen, pa vendar še nikomur ni lasu skrivil in z vsemi je dober, vsakomur pomaga, če le more.

Blaž se je nagnil, do besede pa ni mogel. Preveč sladko mu je bilo pri duši, za trenutek se mu je pa zameglilo, kot da ga je zbodlo pri srcu. Skrivaj se je ozrl po Tinco in pomislil, če ni morda huda. Ko pa je vjel njen pogled, iz katerega je sevala dobrota in prečudno vdana prijaznost, je bil ves srečen in blažen.

»O, nič ni huda!« je vriskalo v njem.

Potegnil je harmoniko, zaigral najbolj veselo in poskočno, da so se vsi začudili.

»Tako je prav, Blaž, veseli bodimo!« je vzkliknila Cibrovka, pograbila Tinco in se pomešala med plesalce.

Griči so že utonili v mraku, v grapah se je vlačila črna megla in v hribovskih bajtah so brlele drobne lučke, ko se je Tinca vračala.

»Tinca, Blaž te ima pa rad!« je namignil Janez.

Tinca je molčala. V dušo jo je bolelo. Štehneta je imela rada, pa jo je varal, Blaž jo ima pa prav res rad, njej se pa le smili, usmiljenje pa še ni ljubezen. Take misli so se ji motale v glavi in bila je bolna od njih ...

Janez Borštnar:

JESEN NA MIRJU.

Ti jagnjedi majó se venomer,
med veje žalost in jesen veslata.
O, dvema je lepó zdaj pod večer,
če v hiši sta in rada se imata.

Ti jagnjedi ihtijo venomer,
nad njimi leta zadnja ptičja jata.
Težkó mi samemu je pod večer,
ko v toplá srca so zaprta vrata.

O dobri Bog! Odpusti mi ta greh!
Tu v topli sobi sam nad sabo plakam
in toplega sočutja drugih čakam,

a tam na neusmiljenih potéh
za lačno deco mati je v skrbeh —
in jaz do zdaj pomislil nisem nanjo.

»Res, res!« je nadaljeval Janez. »Meni je pripovedoval, da te ima rad in da bi te takoj vzal. Bajto da ima, bi že kako živela!« jo je še podražil in s smehom spremljal svoje besede, kot bi hotel reči: »Kajne Tinca, kako je smešen!«

»Siromak je, kaj hočeš in še jetičen je!« ga je zavrnila Tinca, kot da ji je vse to, kar ji je kvasil Janez, že zdavnaj znano in da je o vsem tem že zdavnaj premišljevala.

»Več je vreden ko deset drugih, ker je pošten!« je zamomljal Lojze in vsi trije so zavili v grapo, iz grape pa po stezi navkreber.

»Prav imaš, Lojze!« je Tinca izgoltala šele v rebri in vse misli so ji pomrle, ko se je spomnila Štehneta; zazdel se ji je kot lepa posoda, ki pa je napolnjena z gnojnico.

Tisto noč je Tinca slabo spala. Misli so se ji podile po glavi, pa niti ene se ni mogla oprijeti.

»Največ grehov poseje brezdelje!« ji je nekaj reklo in te misli se je oklenila, pa sama ni vedela zakaj.

»Pustite male k meni!« se je od nekje oglasilo in jo vabilo in jo je prevzelo. Tedaj se je zavedela svojega poklica.

»Učiteljica si!« ji je klicalo iz grape, ji pozvanjalo z gričev in je trepetalo v sončnih trakih, ki so jo zjutraj budili.

»Mati, v Ljubljano pojdem. Morda bom kmalu dobila službo!« je presenetila mater.

»Kakor veš!« je zastokala mati, ker se je za Tinco bala in ji bo dolgčas, ko je ne bo. Preveč se je je privadila.

V.

Želje zore.

Ljubljana se je kopala v megli in umazana, lena reka je izpuhtevala dušljiv zrak, ceste so bile nekam čudno prazne; le zaskrbljene gospodinje so hitele na trg; le na vogalih so se tu in tam razgovarjala mlada dekleta; kolesar je švignil na ovinku; velika okna, za katerimi se je bahavo razkazovalo bogato blago, so bila rosna.

Tinco je bolela glava od megle in dolgočasnosti; zdaj in zdaj se je ustavila pred velikim oknom, toda zanjo je bilo vse gegosposko.

»To ni za nas!« jo je jezilo in Loka se ji je zazdela stokrat lepša in bolj zdrava. Saj je bila v Ljubljani že večkrat, ampak še nikoli ni občutila take izmrvtičenosti. Saj ni nikjer opazila veselega obraza, nikjer ni zazvenel smeh; stražnik jo je pogledal ostro in črno, kot da se v njej skriva razvpita tatica ali celo morilka. Vzdolž ceste je stala procesija avtomobilov in za krmili so dremali vozniki.

Le pri Daj-damu se je gnetlo nekaj ljudi. Prihajali so in odhajali in zmamilo je tudi Tinco.

»To pa je nekaj!« ji je reklo nekaj, ko so se ji posvetili veliki samovarji in za samovarji bela dekleta. In čudno! Vse so bile nasmejane kot neveste pri svatbi, ko pa je naročila čaj in pogledala strežajki v oči, je videla, da je nasmešek okrog njenih ustnic zlagan in preočito narejen.

»Gospodična, ne tako preplašeno!« jo je ogovoril oblizaneč, ki se je smukal pri dekletih in jim drobil kosmate, v beznicah zvarjene šale.

Tinca ga je pogledala in njegove oči so se ji zastudile. V kotih so bile zagnojene in tenke rdeče žilice so na gosto prepregle belino. Puncici sta bili drobni, mačjim podobni.

Odmaknila se je s svojo skodelico in mu še odgovorila ni.

»Bunka z deže! Ampak zdrava!« je šepnil oblizaneč, strežajka se je pa namrdnila, presedal ji je že domišljavi vsiljivec.

»Za ženo se brigajte, da ji ne bo treba beračiti!« ga je zafrknilo dekle, ki jo je hotel pobožati.

»Packa!« je pomislila Tinca in nehote se je spomnila Blaža. Ves prekljast, rogovilast,

v raševino oblečen, pa je več vreden ko sto takih izprijenih oblizancev. To je lepa posoda, napolnjena z gnojnico.

»Veste, gospodična, nekateri dedci so več ko nesramni!« jo je opomnila strežajka, ki je opazila da se je Tinca jezno umaknila. »Vi še ne veste, kako neprijetno je nam. Ali kaj hočemo?«

Tinco se je zasmilila in tedaj je razumela na vseh obrazih zlagani smeh.

»Rada vam verjamem!« ji je pritrdila, se poslovila, spremljal jo je pa zlagani smeh belo oblečenih deklet za svetlimi samovarji.

Pretekla je stopnice velike palače. Pred pisarnicami na dolgih hodnikih so se privali moški in ženske, se jezili, prekladali papirje, zapisovali, črtali in po hodniku je zdaj pa zdaj zdrvela gospodična s celim kupom listin.

»Bog pomagaj, sam papir!« je zagodrnjal podeželan v škornjih in vlekkel cigareto, se prestopal in gledal skozi okno. Smilil se mu je čas in če zamudi vlak, bo ves dan zabrnečan.

Tinco čakanje ni motilo. Celo všeč ji je bilo. Sedla je na klop in brskala po knjigi in se le za trenutek ustavila pri slikah. Tudi ves mesec bi čakala, kajti pričakovanje je tako prijetno. Bog ve, kam jo bodo poslali, morda kam v ravnino, morda kam v trg? Ta misel jo je spekla! Tam bodo učiteljice in učitelji, vsak gleda svet po svoje in nobeden morda tako ko ona! Morda ji odberejo kraj kje v hribih, kjer bo sama, čisto sama in se bo morala zmerom zaklepati, da je ne izropajo plašurji in štekličarji, ki jih je vsak dan več! Pa ji je bila misel na hribe tako svetla in vabljliva, da je ni bilo prav nič strah potepuhov in lačnikov, zaželela si je samote in majhne šole in v šoli kopice raztrganih, nerodno ohlačanih, v očetove škornje obutih hribovskih otrok, ki jim bo vsaka njena beseda novo razodetje.

»Pustite male k meni!« ji je kriknilo od nekod in mesto se ji je še bolj pristudilo. Ne bi rada v mesto, tja bi rada, kjer je zdravje doma in kjer so zdrave tudi duše. Tako si je namišljala hribe in hribovsko šolo in take ljudi, kot je njena mati in so Komarjevi ter je Blaž.

»Gospodična, težko bo kaj! Kamor bi vi radi, tam je vse prenapolnjeno, kamor bi vas pa mi radi poslali, se boste upirali.

Poznam vas, mlada dekleta!« se je smejal gospod, Tinca ga je pa začudeno gledala in ga skoro razumeti ni mogla.

»Res, res, gospodična! Vsaka bi rada v mesto, če pa na deželo, mora biti šola ob glavni cesti, ob železnici, avtomobilska zveza mora biti dobra in kraj sam mora biti vsaj letovišče. Tako je danes moderno, gospodična!«

»Nisem tako mislila. V mesto še grem ne! Hribov sem vajena, saj sem hribovka!«

Gospod se ji je nasmehnil, se zresnil, potem pa jel brskati po papirjih.

»Vi ste v samostanu dovršili učiteljišče?«

»Da!«

»Prav! Pridobili ste si tudi idealizma, kar je veliko vredno. Tega pa danes manjka!« je razlagal in Tinci je bilo kar mehko pri duši.

»Veste kaj! Če ste že hribov vajeni, ali ne bi šli na enorazrednico v Zarečje? Vsaj za eno leto bi poskusili. Od rok je kraj, to je res, ampak, no, zakaj bi obupali, ko ste še tako mladi,« je govoril gospod mehko in skoro očetovsko, potem pa stopil k zemljevidu in ji očrtal pota do Zarečja, bližnjice in ji opisal tudi ljudi.

»Jaz poznam kraj. Lep, zdrav, rečem vam, če imate ljubezen do narave, vam ne bo žal.«

Tinca je kar žarela. Že po zemljevidu je sodila, da mora biti tam lepo in višina 833 m nad morjem jo je kar vabila. Tako visok je Golnik in vendar ga ni lepšega hriba na svetu in vendar je tam sonca na pretek in zime so tam nebeske!

»Šola je nekoliko na samem, toda ne bojte se, tja se potepuhi ne zatečejo, je preveč od rok. Sedaj rajši ogrebajo mestne hiše!«

»Tako šolo sem si želela!« je skoro vzkliknila in bila je srečna ko še nikoli.

»To mi pa ugaja! Šola je zanemarjena in delati bo treba. Toda pomagali vam bomo tudi mi. Kraj je siromašen!«

»Brezdelje seje greh!« je pomislila Tinca in ničesar si ni bolj želela ko dela.

»Na vse sem pripravljena!« se je glasno odločila, da gospod nič več ni dvomil v njeno iskrenost.

»Kar vesel sem vas! V kakih treh tednih dobite dekret in potem pa sreča z vami! Mnogo lahko koristite tam tudi izven šole. Opozarjam vas pa, naj vas ljudje ne razočarajo. Vi ste vajeni vaših hribovcev. Ti so

čisto drugačni. Ampak, to naj vas ne moti! Za starejšo, utrujeno, bi ta šola ne bila! Mlada sila pa premaga vse!«

»Nič se ne bojim!« je zatrjevala Tinca in najraje bi že odromala v tisto samotno šolo in se razgovarjala z zanemarjenimi hlačmani.

»Kaj bi se bali! Čez čas boste pa prosili ugodnejšega mesta in ga boste tudi dobili! Z Bogom, gospodična in srečno pot!« se je gospod poslovil, pred vrati je čakala procesija ljudi.

Tinca jih še videla ni. Šumelo ji je po glavi. Sama bo na šoli, sama si bo najbrž kuhala, sama tudi v šoli gospodarila. To bo življenje!

Skozi meglo je mežikalo sonce, ulice so oživele in Tinca je srečavala gosposke, kmečke ljudi, poznala pa nikogar.

»Učiteljica!« ji je brnelo po ušesih in v tej besedi je občutila vso življenjsko sladkost. Pozabila bo na vse tiste grenke ure in na vse tisto ponižanje, ki pa ga je Bog drugim prikrikl, da ni omagala in da ni obupala.

Brzela je po mestu in le tu in tam se je ustavila pred izložbo. Omamljale so jo slike, pri knjigah se je zamudila, da jo je že zaskrbelo. Vlaka ne sme zgrešiti. Mati jo vendar težko čaka in jo skrbi, če bo morala daleč z doma.

Nekaj božjakov je stiskala, zmerom so se ji tako strašno smilili. Sedaj so se ji pa zazdeli kar prevroči in kaj bi s tem drobižem, ko bo čez nekaj tednov vendar denarja na kupe.

Samo jo je zaneslo v trgovino in kar obšli so jo z vprašanji in kar otresti se ni mogla poklonov.

»Ruto bi kupila za mater!« je kot utrujeno naročila in z očmi preletela polne predale blaga.

Nametali so ji cele skladovnice rut, da je od živih barv Tinci kar vid jemalo.

Tehtala jih je na roki, obračala k soncu in zdaj in zdaj se je nasmehnila. »To bo mati vesela! Če ji kupim tole, bo v njej kar mlada!« jo je prevzemalo in zbrala je rožnato, da bo v njej njen obraz bolj živ in rdeč.

Vožnja domov se je neznansko vlekla. Zdelo se ji je, da vlak na vsaki postaji najmanj po pol ure stoji in da izginjajo mimo oken zmerom iste hiše in iste njive.

Le za hip se je ustavila v samostanu. Prednici je vendar morala sporočiti, da je dobila šolo v Zarečju. Huda bi bila, če se ne bi oglasila.

»V hribih je, v hribih. Cerkev je daleč v stran!« je tarnala prednica, Tinca je pa ni poslušala. Saj je še kot otrok morala vsako nedeljo k maši kar poldrugo uro daleč. »Le kaj se prednica tako hribov boji?« ji ni šlo v glavo. »Pozna jih ne, v mestu je doma!« se je spomnila.

»Sicer pa kar dobro, da si dobila. Težak bo ta kruh, ampak zato bolj sladak!« je razsodila prednica. Pozvonilo je in je morala k molitvam.

»Srečna bodi in oglasi se še!« se je poslovila od nje.

Tinci je odleglo in ko je hitela skozi mesto, se Štehneti še spomnila ni. Za Janeza, Lojzeta in mater je kupila veliko belo štruco, potem se pa zgubila v temačni grapi, ki se je je sonce že zgoraj naveličalo.

Dihala je globoko in šele sedaj je občutila blaženost svobode, o kateri je tako sanjala.

Zarečje, Zarečje! Že ime je lepo in tam blizu Grmade, o kateri je že toliko slišala. Praviyo, da je od tam prekrasen razgled in da je bila tam nekaj znamenita božja pot. (Dalje prihodnjič.)

Ana Salmič:

Pesem kmečkega dekleta

Oj, sestre, poglejte, že lan dozorel je!
Kako se le zlato rumeno blišči!
Zdaj ga populiti urno hitimo
in ga po travniku še razgrnimo,
da se v travi lepo nam zrosi.
Trle ga bomō v jesenskih nočeh,
to bo veselja, oj to bo spet smeh!
Fantje ga naši nam bodo sušili
in nam vesele dovtype drobili.

Pozimi kolovrati bodo brneli,
sukali nit bodo prsti nam beli,
zunaj pa z burjo bo svatoval sneg.
Pipo iz ust ded naš stari si vzame,
kot iz rokava jih stresati jame
pravljice mične in samih čudes.
Nihče ne dvomi, da to vse ni res.

Moj očka je tkalec in platno mi stkal bo.
V poletnem si soncu ga bom obelila.
Potem pa si sama bom balo sešila,
da skrinja se rož napolnila mi bo,
ker me moj ženiž že čaka težko!

Barjanka:

Šopek planik in rododendrona

»Ta teden bomo fantje molili naprej rožni venec, drugi teden boste pa ve, dekleta,« so se zmenili na rožnavensko nedeljo Logarjevi mali in veliki otroci. Nič manj kot za dva tedna jih je bilo. Osem fantov in šest deklet. Najmlajši štirje so hodili še v šolo.

Ciril in Metod sta že molila naprej. Metka in Andrej sta bila še premajhna. Jezik se jima je še zapletal, zmedla sta se pri daljši molitvi.

Na rožnavensko nedeljo je pričel sin prorojenec. Za Janeza so ga krstili. Močan,

poln glas je vzvalovil po hiši, tonil v noč in smreke kraj Logarjevine. Na nebu so gorele zvezde. Njih sijaj je silil skozi okna v hišo. Nevidni angel je zaplaval nad molečo družino in odnesel blagoslov miru v noč. Mir se je razlil nad vas in Bog je blagoslavljal sovenski rod zaradi družin, katere je večer za večerom družil rožni venec.

Logarjevi so imeli velik rožni venec. Že več rodov je molilo nanj. Črne, debele jagode so že kazale rebra. Častno mesto je imel. Ne čas ne sprememba gospodarja mu ga ni odvzela.

Od rožnenske nedelje do velike noči so vsak večer klečali pri mizi, klopeh, stoli. Toda vsi obrnjeni v kot, kjer je Bog.

Ko je utihnil zadnji: »Čast bodi Očetu in Sinu...« so še poklečali in pomolili. Zadnja sta vstala oče in mati. Po rožnem vencu so se razgovorili o preteklem in bodočem, dokler niso umolknili v spancu.

»Truden sem in zaspan. Kaj, če enkrat ne molimo,« se je hotel poleniti ta ali oni kak večer. A ni uspel. Mati in oče nista odjenjala.

Anica, sedmi otrok, je želela ne en večer, da bi odpadel rožni venec. Želje ni povedala glasno, vdala se je in klečala.

Klečala je vsak večer pri stolu ob mizi. Ni imela rada rožnega venca. Pust in dolgočasen se ji je zdel. Kadar je prišla vrsta na njo, da je molila naprej, je hodila z Marijo na obisk k teti Elizabeti, iskala je Jezusa v Jeruzalemu, trpela je z bičanim, s trnjem kronanim in križanim Zveličarjem in veselila se z vstalim Odrješnikom. A drugače je hodila svojo pot. Misli so jo zanesle v svet sanj in dneva.

V postnem času se je zdramila. Skrivnosti: ki je za nas bičan, s trnjem kronan bil, ki je za nas težki križ nesel, ki je za nas križan bil, so ji zdramile sočutje. S Trpečim je trpela, a tudi mnogokrat odgovarjala z ustnicami: Sveta Marija..., s srcem pa je bila daleč, zavedla se je šele na koncu rožnega venca. Takrat se je prestrašila in v srcu zaprosila: »Gospod, Gospod, odpusti!«

Čitala je nekje, da oni, ki ne zna moliti rožnega venca, ni pravi katoličan. Anica se je uvrstila med nje. Ni razmišljala, kako bi vzljubila to najlepšo Marijino molitev. V tistih dneh je prekipevala mladosti. Bog, molitev, vera, vse to ji je bilo včasih tako daleč in nič kaj zaželeno. Mladost, ljube-

zen, vrisk in pesem je bilo njen delež, je bila ona sama.

Da bi sama zmolila del rožnega venca, zato ni imela časa, ne potrpljenja! Rožni venec je za stare mamice! Njim se poda, če jim drse jagode med uvelimi prsti in komaj vidno premikajo ustnice!

V zadnjih dneh maja, vsega razcvelega in sončnega so se vrnili iz Rima romarji. Ani-

Naša mala.

ca je tiste dni polagala izpite. Ko je položila zadnjega, je vesela sporočila svojemu največjemu prijatelju. Anica mu je najlažje rekla: angel varuh. Angel varuh ji je bil v dneh največje odločitve, v dneh, ko bi jo bil svet skoraj potegnil za seboj, v urah žalosti in veselja ji je bil vse. To pa je mogel biti, ker je bil svet duhovnik Gospodov. Tudi on je bil v Rimu, pri sv. očetu Piju XII. in v katakombah Gospodovih spoznavalcev. Anici je prinesel iz Rima rožni venček.

Ko ga je Anica ugledala, bi skoraj kriknila: saj to je le šopek planik in rododendrona!

Deset cvetov duhtečega rododendrona, cvet tihe planike. In zopet deset cvetov rododendrona in planika.

Cvetove je družila svetinjica s sliko lilije. In nato križec, majhen, srebrn križec.

Ko je Anica držala rožni venček v roki, se ji je zdelo, da ima le šopek rož.

Morda bi bil v rokah koga drugega to, kot je bil Anici njen, ki ga je imela že leta. Pa ni zmolila nanj več kot kdaj kako desetko.

Tisti večer je zmolila sama častitljivi del. Ni sanjala zraven. Nato pa je večer za večerom zaspala z njim v roki.

Če je zunaj razsajal blisk in grom, je molila, da bi toča ne pobila polj in strela ne užgala hiš in kozolcev. Če je srebrna mesečina polnila kamrico, je bila njena molitev kot srebrna mesečina, vsa nežna in ljubeča. Saj je bilo njeno srce tako toplo in ljubeče za brate in sestre; za vse one, ki blodijo v temi poganstva, modernega in stoletnega, kamor še ni prisijala luč evangelija.

Anica je ob rožnem vencu pozabljala náse. Spoznala je, da ni le za stare mamice. Čim bolj se je poglobljala v molitev, tem več smeha je bilo na licu, miru v srcu. Spoznala je, da mladost in združitev z Bogom ni nemogoča, pač pa je harmonija, brez bolečih razočaranj in klonečega duha. Življenje zgubi svoje osti. Vse se prenese, glava ne klone, vedno strmi kvišku k Soncu, Bogu.

Pa je Bog hotel preizkusiti Anico. Položil jo je na bolniško posteljo. Ni se smela premakniti, ni mogla govoriti glasno.

Ko je legla prvi dan, se je hotela upirati Bogu. »Danes ne bom molila rožnega venca,« se je kujala, a nemir in razrvanost sta rasla. Pozno v noč se je borila, jezila nad Bogom, zakaj ji dopušča trpljenje. Spanec ji ni zaprl trudnih oči. Vse okrog nje je bilo mirno, luči so že pogasile, tema je silila s kotov. Tedaj je vzela v roke rožni venec, molila vero, molila: Oče naš, kateri si v nebesih . . . , zgodi se Tvoja volja . . . Srce ji je burneje udarilo, kri je vztrepetala po žilah. Borila se je, ali se naj vda . . . »Gospod, Gospod; Tvoja volja naj se zgodi,« je dahnila vdano. Nemir je splahnel, mir se je razlil v duši.

Zopet se je večer za večerom dvakrat oklenila rožnega venca. Najprej je molila skupni rožni venec. Mama, ata, bratje in sestre v hiši, ona v kamrici na postelji. In nato

sama. Če ni mogla zaspati, so ji polzele jagode med prsti zvečer in ponoči ob uri strahov in ko se je delal zor. A ni čutila jagod, njej so dehteli le rododendron, planike in lilija.

Z rožnim vencem je pretrpela mesece na bolniški postelji.

In Gospod ji je vrnil zdravje. Bledica je zginila, lica so zardela. Mogla je na delo in v življenje, ki jo je zopet objelo. Spremljal jo je rožni venec, njen šopek planik, lilije in rododendrona.

Zimski večer je segla pod blazino, kjer je večer za večerom čakal njen ljubljeneč. Ni ga bilo. Iskala je v nočni omarici, torbici, ni ga našla. Iskala je na tleh. A tudi tu — ničesar.

Človek se naveže na človeka, če bi ga zgubil, minejo dnevi, leta, da ga pozabi ali pa nikdar. Če zgubi malo stvar, ki je drugi niti pogledal ne bi, žaluje. Anica je zgubila rožni venček, ki jo je vodil po betlehemskih poljanah, učil hoditi na Kalvarijo, hrepeneti po združitvi največje Lepote — in je žalovala. Zgubila je kosček sebe, v srce se ji je zadril trn.

A vendar! Zgubila ni ljubezni do skrivnosti rožnega venca.

Dokler ni dobila drugega, ga je molila na prste.

Šopka planik in rododendrona ni našla nikdar več.

Mira Toff-Hibšer:

ZARJA.

Že ptice selivke se zbirajo v jate,
žene jih samoohrane nagon
na daljni jug, med tuje svate;
v krilih drhti jim vseh sil napon.

O, ko bi mogli še mi, pobegnili
pred temi strahotami bi, ki ves svet
pretresajo, v varen kotiček bi skrili
mir naše duše: najlepši cvet!

Tako v negotovost nam tonejo dnevi,
ne vemo, kaj nam bodočnost obeta.
Nekje iz neskončnosti svetli odsevi
tolazbe kot venec nam duše prepleta:
nad nami razpela bo svetle peroti
zarja, — izšla bo iz temne noči;
dobrim bo dnem zaveslala naproti . . .
Vanjo verujmo — srce nam veli!

Moj rojstni kraj

Nagrajeni sta: 1. *Marica Fajgelj*, pletilja, Železniki nad Škofjo Loko. — 2. *Francka Gospodarič*, Radeče pri Zidanem mostu.

Francka Gospodarič:

MOJ ROJSTNI KRAJ

Kdo ne pozna malega, prijaznega mesteca Radeče, kjer je tekla zibelka vrlemu misijonarju g. Jožefu Musarju? Radeče v kotlini, med hribi in skalovjem, proti vzhodni in južni strani (proti dolenski) pa je svet odprt.

Pot pripelje od Zidanega mostu ob Savi v dobri četrt ure do železnega mostu, ki je svojstven, brez podpornikov, vezan v zraku. Most nas povede čez Savo na kranjsko stran in kmalu dospemo do radeške župne cerkve, ki stoji sredi mesta, ležečega ob Zapoti. Cerkev je bila sezidana že v 13. stoletju. A ker je postala za naraščajočo župnijo premajhna, so jo l. 1910 podrli in na istem mestu zgradili večjo, ki je pa menda le še premajhna, saj šteje župnija nad 3000 duš in »če gredo vsi not, ne gredo vsi not, če pa ne gredo vsi not, gredo pa vsi not«. Mislim, da je še marsikje tako in je zato cerkev malokje premajhna v današnjih časih.

V župniji imamo tudi 6 podružničnih cerkva: Vrhovo, Brunek, Močilno, Žebnik, Jelovo in Sava. Cerkvici na Jelovem in Žebniku sta lepo poslikani — delo domačega slikarja g. Grzine. Na Žebniku je v cerkvi podoba Žal. M. božje in je ta kraj vsem zelo priljubljen. Pred nekaj leti je strela poškodovala oltar in zakristijo. Sedaj je vse popravljeno in olepšano. Tu je skoro vsak teden sv. maša, na cvetni petek pa je združena s križevim potom zunaj cerkve, kjer krasí hrib 14 postaj in evharistični križ. Z Žebnika je lep razgled na Radeče.

Iz Radeč pridemo v četrt ure na Marijin dvor, kjer je materna hiša usmiljenih sester v Jugoslaviji. Pred 15 leti so kupile tu obširno zemljišče in graščino Weixelstein, katere lastnik je bil graščak Nikolaj vitez plemeniti Gutmansthal. Tudi njega je mikalo samostansko življenje, zato se je umaknil v zatišje usmiljenih bratov v Kandiji, kjer streže bolnikom. Njegov Dvor, sedaj Marijin, pa deli dan na dan nešteto telesnih in duhovnih dobrot revežem in bolnikom, ki se

zatekajo k blagim redovnicam. Okoli 200 jih je. Mlade semeniščnice se s premagovanjem, delom in molitvijo pripravljajo na obljube. Po parku, vrtu, polju pa hitijo druge redovnice; vsaka je zaposlena, povsod vlada vzoren red in prikupljivost. — Ne daleč od tega samostana je dom bolehnih in onemoglih sester in posebej še misijonska hiša za gg. misijonarje. — Tik pod Marijinim dvorom šumi Sava, v obširnem parku te milo vabi sv. Terezika v novi kapelici, vsepovsod te pa z bistrimi očesci gledajo najrazličnejše cvetice, katerim posveča sestra vrtnarica obilo nege. Saj pa tudi ima velik cvetličnjak s toplimi gredami. — Pa stopimo še dalje k »Dvorski kapelici« na polju! Ljudstvo ima veliko zaupanje do čudodelne podobe Matere božje z Jezuškom, ki je že zelo stara in v zadnjem času prenovljena. Kapelica stoji v senci ogromne košate lipe, ki o njej domnevajo, da je videla že turške čase in tudi Valvazor piše o njej, da je šest odraslih ljudi ne more obseči. Drevo je še zdravo in čvrsto. Okrog debla ima na koreninah napravljeno klopico, kjer se rada shaja zlasti mladina, pa tudi odrasli radi posedajo v hladni senci.

Ko smo se v senci dvorske lipe odpočili in se priporočili Materi božji, pa poromajmo na dobro uro oddaljeni Brunek in si še tam malo oglejmo!

Na prijaznem hribu stoji cerkev sv. Treh Kraljev, ki je že zelo stara in precej obširna, altarji so narejeni v rokokó slogu. V stranski ladji je oltar sv. Antona, v katerega priprošnje ljudstvo zelo zaupa. Na praznik sv. Trojice se vrši na Brunek procesija za odvrnjenje svinjske bolezní. Procesija se zbere ob tri četrt ure oddaljeni kapelici, ki je slovesno okrašena z mlaji in venci, in gre, počó litanije vseh svetnikov in Matere božje, v cerkev na Brunku. Naproti ji pridejo tudi z banderi. V cerkvi je nato pridiga in slovesna služba božja. Sv. Antonu pa prinese ljudstvo v dar poleg miloščine tudi svinjske krače, ki se potem na dražbi prodajo in se denar porabi v cerkvene namene. Zunaj na steni je velikanska slika sv. Krištofa, ki nese Jezuščka čez reko. Zdi se, kot bi ga hotel prenesti čez Savo, ki teče v vznožju tega hriba po veliki ravnini, obsejani večinoma z žitom. Zares krasen je raz-

gled s tega hriba na žitna polja in zlasti na cvetočo ajdo, pa tudi na drugo okolico in bele cerkvice, raztresene po bližnjih hribih v Posavju in na Dolenjskem. — Iz severozahoda pa te pozdravlja Kum, božja pot in najvišji vrh Dolenjskega gričevja (1219 m), kamor je iz Radeč skoro štiri ure zložnega hodá.

Pa obiščimo še Jelovski hrib! Prav pod nami je Zidani most, kjer se neprestano plazijo in vijejo železne kače. Blizu izliva Savinje v Savo vidimo tudi Trubarjev grič, s katerega je Primož Trubar, ko je služboval v sosednji župniji Loki, nekoč pridigal. Tam je — po ustnem izročilu — stala cerkvice sv. Katarine in neke noči, ko so mimoidoči splavarji strašno preklinjali, se je iz sramu pred njihovo kletvijo preselila v Jelovo, kjer stoji zdaj. Ljudje so še dolgo po tem dogodku videli drevje nagnjeno v smeri, koder se je pomikala cerkvice.

V bližini Trubarjevega griča je bila svoj čas Wetzova gostilna. (Hiša stoji še zdaj.) V zvezi s to gostilno živi med ljudstvom šaljiva pripovedka o mostu, ki so ga pred desetletji nameravali zgraditi tam čez Savo. V gostilni so se pogovarjali o tem, kdo bi prevzel gradnjo mostu, ki je bila precej težavna, a niso se mogli zediniti. Končno pravi nekdo, da ga tudi »sam vrag« ne spravi skupaj. In glej, kmalu se med njimi pojavi tujec v zeleni lovski obleki in z zelenim klubkom na glavi; na rokah pa je imel kremplje, in se ponudi, da bo on s svojimi delavci v treh dneh napravil most. Za plačilo pa ne mara drugega kot tisto, kar bo šlo prvo čez most. Napravili so pogodbo in takoj drugi dan je že vse mrgolelo delavcev, ki pa so bili vsi tuji in mrkega pogleda. V treh dneh je bil most v resnici dograjen. Ljudstvo pa je bilo prebrisano in je čez most zakotalilo hleb kruha in naščuvalo psa za njim. Ko je vrag, ki je računal na človeško dušo, videl, da je prevaran, je grozno zatulil in jim zažugal; prihodnjo noč je pa most izginil.

Če stopimo bliže k Savi in si ogledamo njen desni breg, opazimo še dobro ohranjeno »ajdovsko cesto« iz rimskih časov, po kateri je hodila živina, ko so po Savi vlačili na ladjah les in žito iz Siska proti Ljubljani. V vsako ladjo je bilo vpreženih 15 do 20 parov volov, ki so jih večkrat menjali. Živina je hodila po tej poti in vlekla ladjo.

Eno rimsko skladišče je bilo tudi pri Zidanem mostu. V radeškem predmestju je skladišče in postajališče splavarjev. Nasproti Hrastnika še stoji splavarska cerkev, kjer so imeli nekdanji splavarji svojo službo božjo. Stari ljudje še pomnijo, kako so mimo Radeč gradili železnico. Nič kaj veseli niso bili nove naprave, ker so rekli, da se z železnico vozi »sam vrag«.

Ko smo si ogledali okolico in pogledali v preteklost, se pa vrnimo spet v Radeče. Patron tukajšnje župnije in cerkve je sv. Peter. Na sveti večer 1. 1938 so prvič zapele nove orgle s 25 registri in na električni pogon. Cerkvno žegnanje se vrši z vso slovesnostjo na praznik sv. Petra in Pavla. Ker sta v župniji redno le dva duhovnika, povabijo na žegnanje še tretjega in sicer iz samostana na Dvoru. Isto store na praznik sv. Rešnjega Telesa in o veliki noči.

Od cerkve se vidi tudi na 8 minut oddaljeno pokopališče. Pogled obvisi na kupoli velikega Gutmansthalovega mavzoleja. Izmed vseh spomenikov se najbolj odlikuje Trinkova grobnica, kjer leže smrtni ostanki bivše radeške grajske gospode.

Nad cerkvijo se dviga strm grič — Stari grad. Razvaline so priča nekdanjega gradu, ki je bil last Celjskih grofov. Z griča je krasen razgled na Radeče in okolico. Tudi na Žebniku so še razvaline gradu, ki je bil zidan na 7 oglov in je po njem dobil kraj svoje ime (Siebeneck - Žebnik).

Čudno pa, da ne strmoglavi v Savo drzni jelen nad savskim mostom. Pripravljen na skok oprezuje z vrha sive, strme pečine kot kak graničar na obmejnem vrhu. Prav lahko ga opazijo potniki skozi okno, ko se vlak bliža radeški železniški postaji. — V jutranjih ali večernih urah pa se nam bleščijo okenca malih hišic na strmem pobočju in menda je ni lepše noči kot je božična, ko se pomikajo lučke druga za drugo po strmem pobočju — vse hiti k slovesni polnočnici. V trgu pa tekmujejo fantje, kateri bo prižgal lepšo raketo in kateremu bo dalje časa gorela.

Vstajenje se vrši veliko nedeljo zjutraj. Že od nekdanj sem ljubila to procesijo, ki je nekaj tako svečanega. Blagoslov jedil je razdeljen po vaseh. K žegnu prineso od vsake hiše, četudi ni verna, in sicer kolač, gnjat, piruhe in hren. Včasih so prinesli k žegnu — zlasti iz kmetskih hiš — v koših in

jerbasih, sedaj pa, žal, ta navada izginja in prineso le v košaricah. — Stari ljudje so imeli strogo navado, da so vse ostanke mesa in špehovke, ki so ostali od obeda na pustni torek, posušili in shranili ter jih zaužili šele na veliko nedeljo. Ves postni čas niso pokusili mesa. Na veliko nedeljo so tudi jedli »alelujok«, ki so jo pripravili na ta način, da so posušene repne olupke sesekljali na drobno in jih skuhalo na svinjski juhi, v kateri se je kuhala gnjat. To so delali v spomin na hudo lakoto l. 1818, ko na veliko nedeljo niso imeli jesti drugega kot repne olupke. — Onemu, ki ni imel listka opravljene velikonočne spovedi, so pa za kazen skuhalo bob.

Binkoštni praznik obhajamo zelo slovesno. Ta dan imamo zaobljubljeno »trško procesijo« s sv. Rešnjim Telesom s štirimi blagoslovi. Takoj za baldahinom se uvrsti mestno zastopstvo, orožništvo, gasilci in druge korporacije ter šolska mladina. Procesija se vrši v spomin na strašno nesrečo, ko je na binkoštno nedeljo pogorel ves takratni trg, in v prošnjo, da bi Bog nas obvaroval enake nesreče.

Radečani in okoličani se precej pečajo s kmetijstvom. Mnogim daje kruh železnica, spet drugim tovarna papirja, ki zaposluje redno 200 do 300 delavcev in delavk, pa tudi lesna tovarna »Peta«, kjer delajo pete za čevlje. V mestu je polno raznih obrtnikov: gostilničarjev, mizarjev, čevljarjev, krojačev, mlinarjev in trgovcev. So pa tudi spretni šivilje. Moja mati so poznali ženo, ki je bila izvrstna šivilja in vezilja in je celo rajni cesarici Elizabeti sešila in uvezla srajco. Vezla je tudi pražnje peče.

V splošnem je pa ljudstvo bolj revno. A pri mladih ljudeh se to ne pozna, saj vse hoče biti nobel in moderno in študirano in zato sili v mestne šole. Malo je že preprosto oblečenih ljudi. Deklice in dekleta nosijo poleti »dečvo«. Pravo narodno nošo bi pa

Mara Stepanova:

Deklica in mornar

Dalmacija. Dežela svoje vrste, topla, vroča, prekipevajoča naglih in nerazsodnih sprememb vsepovsod: v človeku in v naravi. Ogreva se duša človekova ob vročem žitju njenih življenj, ob njihovi pesmi, ob šumenju in vrenju morja, ob katerem ubira

težko našla. Mati so mi pravili, da so v njihovih mladih letih ženske vse v prek nosile platneno obleko, k maši pa rokavce in krilo z modrcem. Ženske so predle doma, tudi moja mati; moj stari oče so pa bili tkalec in so delali domače platno. Moja mati so šele za prvo sv. obhajilo dobili obleko iz mehkega, kupljenega blaga, prej so nosili le platneno. Še sedaj hranimo kolovrat kot star spomin tistih časov.

Kmetsko ljudstvo se hrani kaj preprosto, večinoma z domačimi pridelki. Meščani pa si radi privoščijo kaj boljšega. Ker so v mestu trije mesarji, je znamenje, da dobro kupčujejo.

Versko življenje je srednje. Še pred nekaj leti so bile zlasti papirniške delavke zelo goreče in so dostikrat že ob petih zjutraj prišle v cerkev, da so prejele sv. obhajilo. Vsekakor je pa še precej vneme za čast božjo in sv. zakramente. Saj je bilo nekdanj v Radečah tako, da so spovednice vsako leto umaknili na podstrešje po božiču (do posta) in po veliki noči, ker so sicer stale zapuščene in so bile v napotje. Sedaj pa je v cerkvi dnevno sv. obhajilo.

Mesto povišuje tudi krasen Prosvetni dom, zgrajen šele lani, znamenje, da cvete tudi prosveta. Zelo se je trudil zanj takratni kaplan g. Jože Pokorn. — In tudi kino mika mladino.

Ko smo pregledali kraj in njegove zanimivosti in dobre strani, spoznamo bogastvo in lepoto zemljice slovenske, zlasti ta skriti biser v Posavju, o katerem smo že kot otroci peli v šoli:

Tam, kjer Radeče so bele,
davne čase že slovele,
kjer slovenski mili rod
zemljo orje mirno tod,
tam mi zibka prvočasna
tekla je, tam dom je moj.

teskah se tiho privijajo k morju in ljubimkajo z njim. In po teh cestah hodijo ljudje in želijo preko morja. Strmijo v megleno daljo in se jim prav nič ne zdi, da jih varajo njihove misli in želje; oditi onkraj, kjer je sreča doma. — Toda sreča je brezdomka; vedno je tam, kjer tebe ni. Če si ti tostran, je ona onkraj, in če si ti onkraj, je ona tostran. Boleča resnica, ki dela življenje človekovo neustaljeno in večno nemirno.

Zagorčeva Zala je stala na obali in mislila o sreči. Gledala je bela jadra na morju in je bila žalostna. Štiri leta je minilo, kar je šla zdoma in tisti dan je s smehljajočimi se očmi božala malo culo in ni mislila na nič drugega kot na to, da se s tem dnevem začenja zanjo novo življenje, polno sonca, svobode in nešteto lepih stvari, za katere še imena ni vedela. Danes pa je bila prepričana, da zanjo sreča ne obstoja, da so bile njene mlade, zlate sanje samo sanje. Zala je bila v svoji dobri, pošteni duši velik otrok in ni mogla verjeti, ne razumeti, da je življenje tako, kakršno se ji je pokazalo: polno neresnice, prevar in nepoštenja. In v teh dneh se je včasih od daleč spomnila pregovora, ki ga je videla nekeje zapisanega: Če človek pol sveta obteče, najboljši kruh doma se peče — in je polagoma začela verjeti vanj.

Od jutra do večera je Zala stregla gospodi. Vila, v kateri so stanovali, je bila tik ob morju in ob viharjih dneh je pljuskało valovje ob spodnje zidovje, po katerem so se sipali bogati slapovi južnega cvetja. Cvetje limon je omamno dehtelo. Tako so nekoč doma dehtele nevidne vonjave velikih praznikov, ki so zapuščali v duši hrepenenje po večni lepoti in neminljivosti prazničnih čarov. Mnogokrat je obstala ob zidovju tik ob morju in božala slapove cvetja. Gledala je na morje in globoko v duši nečesa pričakovala. Česa? Kdo bi ji vedel povedati!? Potem se je nekega dne ob njenih nogah ustavila barka in globoke oči zagorelega mornarja so objele njeno tiho, svetlo postavo, njene lase, njeno čelo, ki je dihala domotožje in njene oči, polne hrepenenja.

»Kakor morje si zapeljiva,« je dejal mornar in se zasmeljal.

Zalo je oblila rdečica. »Nisem zato tukaj, da bi se kdo o meni tako izražal.«

Zagoreli mornar je občutil, da jo je žalil. In tisti hip, ko je občutil to, se je vžgala v njem iskrena in svetla iskra. V očeh se mu

je utrnilo, zahotelo se mu je borbe z nepokvarjeno dušo dekleta, ki je ni moči osvojiti na mah.

Morje je pljuskało ob stranice barke, na kateri so se napihovala jadra kot bela krila galebov, koprnečih na široko in prostrano morje, ki mu ni meja.

»Tako so ta jadra kot moje srce,« je nenadoma dejal, »vedno hočejo borbe z vetrom. Boš ti moj sladki vetrič?« jo je vprašal.

Zala je bila še zelo mlada in v tem trenutku je prvič jasno začutila, da je tudi njeno srce podobno tem belim jadrom, da hoče, vedno samo hoče, še in še... Nenadoma se je prešerno zasmejala, zajela polne pesti vode in jo vrgla mlademu mornarju v obraz. On pa je udaril z veslom po vodi, da je pljusknila v širokem pljuskju v njeno lice, in skočil na obalo. Z njenih pšeničnih las je curljala voda po smejočih se mladih licih in ni bila prav nič huda. Zagledala se je v njegove ognjevite oči in se ni mogla več odtrgati od njih. Še preden se je dobro zavedla, je ležala v njegovem objemu, v objemu dvoje krepkih rok, ki so se ji zdele močnejše in silovitejše od morja samega. Za hip je zaprla oči in se predala omamni misli. Potem si je z bliskovito naglico sprostila desno roko in udarila z vso močjo po fantovem licu. Zasmeljal se je; toda v tem smehu ni bilo jeze, ne užaljenosti; bila je sama prešernost, saj ravno nekaj takega je hotel: razboritosti in samovolje mladega dekleta, ki se ne ukloni zlepa. O, morje in vihar, to je bilo njegovo življenje!

Zala je izkoristila ugoden trenutek in se mu izvila iz rok. Bila je rdeča v obraz.

»Nesramnež,« je kriknila in zletela po kamnitih stopnicah k vili. Mornar je gledal zanjo in tisti hip sklenil svoje.

V Zali se je tisti dan nekaj prevrglo. Srce ji je bilo kakor prebujeno in neprestano so žgale vanjo mornarjeve oči. Tako lepih oči še svoj živ dan ni videla.

Drugi dan je ob isti uri gledala izza zaves na morje. Saj ni mislila, da bi se še kdaj vrnil, zlasti ne po tistem udarcu, toda misel nanj in na vse, kar se je dogajalo v tistih minutah, jo je čudno opajala. Bilo ji je kakor da je opojena od neznanne pijače, ki jo je okušala samo s pogledi. Toda glej: bela jadra so se bližala obali. V soncu so se belila kot prešerna misel o svetli sreči. Izstopil je doli ob stopnicah in zrl v okna.

V Zali je razbijalo srce, hodila je od okna do okna in ni mislila na nič drugega kot nanj, na cvetje okrog njega, na sinjo morsko gladino, na bela jadra in na privid, ki jo je omamljal: poleg njega sedi v barki ona in sonce in luna in zvezde jima kažejo pot v večne dni. In ne pogrešata prav ničesar, ne jedi, ne pijače, za roke se držita in oči drug drugega so drug drugemu vse: skozi nje gleda duša in v čistih, dobrih dušah je sreče za celo večnost. — K obali pa ni šla ne tisti dan, ne naslednji in ne potem.

Neki dan pa, ko je predvečerno sonce metalo dolge, tanke sence daleč doli po morju in so bili beli oblaki razsejani po nebu kot nedolžne otroške sanje iz davnih dni in je bilo na zemlji vse tako lepo in preprosto v svojem bivanju, je Zala premagalo globoko čustvo v njej in odšla je k obali. Kakor galeb v svojem vročem koprnenju se ji je bližal zagoreli mornar.

»Deklica, moja deklica,« je vzklikal v tihi sreči in ona, kakor da bi se bila hotela skriti pred to veliko srečo, si je zasenčila oči z roko, drugo pa je dala njemu.

»Nisi mi še povedal, kako ti je ime.«

»Mornar sem, duša moja. Moje ime je ime morja, na drugo sem pozabil. In ti si moj Vetrič. Moj dragi, dobri, ljubljeni Vetrič. Morje, Vetrič in moja bela jadra, to je moje življenje.« Zamahnil je z roko kakor galeb s krili, kadar hoče izleteti neznankam.

»Ni me sram, da si me premagal,« je Zala v sreči dejala.

»Kako? Ti si premagala mene in zdaj prihajaš k meni kakor milosrčni sovražnik, z željo, da mi pomagaš do vstajenja. Ne?«

»Naj bo,« se je smehljala Zala, mu zrla v globoke oči in božala bela jadra, ki jih je veter napihoval prav do njiju. V tistih dneh je bila obala pod vilo kot zlata zibelka svetlim, mladim sanjam in slapovi cvetja so botrovali porajajoči se ljubezni dveh duš...

Pa je prišel dan, ko ji je zagoreli mornar povedal, da ima — ženo.

»Joj, nesrečni človek!« je kriknila Zala v veliki bolečini in se obrnila od njega. Sonce ji je zlatilo solze, ki niso znale nehati teči in ki so bile debele in iskreče ko biseri. Mornar je ljubil tudi te solze: s poljubi jih je pil z njenih rok. Zala ni čutila ničesar: ne tal pod svojimi nogami, ne sinjega morja pred seboj; čutila je samo sebe, svojo pre-

varano dušo, svoje na križ pribito srce. Bela jadra, ki jih je mehki vetrič pozibaval sem in tja, so se ji zdela kot deviška rakev: vanjo so bile pokopane vse njene sanje, vsa njena sreča, vse njeno mlado življenje.

»Odjadrajte,« je zamahnila z roko proti njim »in spomin na vas bom ubila v sebi kot strupeno kačo.«

Mornar je gledal in ni razumel.

»Zakaj jočeš, saj boš šla z menoj?«

Pogledala ga je z očmi, ki jim ni mogel ugovarjati, in dejala:

»Ne, spominu ne bom dala, da bi šel za teboj, pa bi šla sama! Dovolj je, da si ubil v meni vero v ljudi in v njihovo poštenje. — Toda rada te imam, rada do nerazsodnosti...«

Kakor da se je nekaj silnega prelomilo v njej se je obrnila in naglo odšla po stopnicah. Ni se ozrla niti enkrat in bela jadra so počasi in žalostno plahutala nad mirnim valovanjem sinjega morja in se izgubljala vedno dalje in dalje. In predvečerno sonce je metalo dolge sence na morje in cvetje limon je dehtelo kot nevidne vonjave nedelj in velikih praznikov tam daleč doma...

In danes je Zala stala na obali in gledala preko morja. Ljudje krog nje so bili razigrani in so uživali ob pogledu na bele jadrnice, ki jih je bilo vse polno. Njej pa so ta jadra budila žalostne spomine in prevzela jo je silna želja, da bi odšla kamor koli in hodila iz kraja v kraj, kakor večni potnik...

A. Rimbaud - J. Borštnar:

SPEČI V DOLINI.

Zatišje vse zeleno. Le šum vodá se v bilje prede kakor zlata volna in v njem blešči se sonce od gora. Dolina je šumeče luči polna.

Z odprtimi še usti, gologlav spi mlad vojak: sinjina rož mu hoče obraz zaliti. Bled je sredi trav, v zeleni postelji, kjer luč mu joče.

Nogé v kresnicah. Spi. In smehljajoč kot bolno dete tone v sen pojoč. Narava, ziblji ga topló: saj zebe ga!

Za vonji mu nosnice ne drhte. Spi v soncu. Róko dal je na srcé — v prsih dvoje mu rdečih ran zija.

○ medu

(Konec.)

Med pridobivajo čebelarji na več načinov. Slabi čebelarji ga dobe tako, da satje z medom zmečejo v vrečo, to pa v stiskalnici stiskajo. Med se cedi na vseh straneh stiskalnice in steka v spodaj nastavljeno posodo. Takemu medu pa je primešano mnogo voščenega drobirja in cvetnega prahu, zato je tak med manj vreden. Nekaj boljši je med, ki ga dobe na ta način, da medeno satje, celo ali zlomljeno, polože na rešeto ali v košare in te denejo v peč oziroma na sonce, da se zaradi topline med izcedi iz satja v manjših čebelarskih obratih.

Brez ugovora more biti le točen med. Napreden čebelar ima razne priprave, s katerimi dobi iz satja brezhiben med, ne da bi se satje kaj poškodovalo. Predvsem mora imeti vilice ali nož za odkrivanje celic, ki so polne medu, a pokrite z voščeniimi pokrovci.

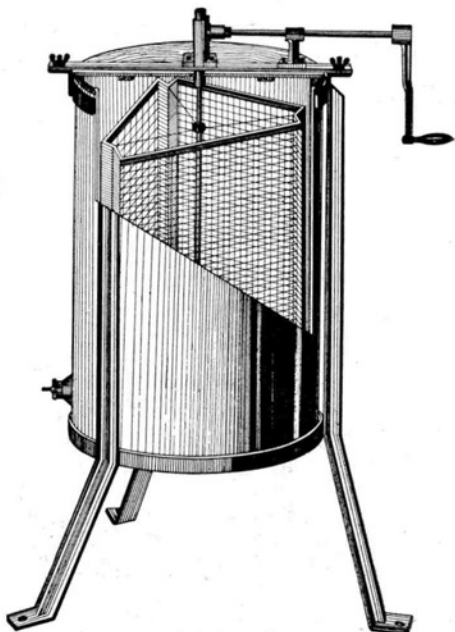
Kdor je vajen odpirati celice z nožem, mu gre delo hitro od rok. Uporabljen je tudi navaden dolg, ne pretrd kuhinjski nož, ki pa mora biti zelo oster. V večini pa naši čebelarji uporabljajo vilice. S temi delo sicer ni tako uspešno, a je lažje in ga

more opravljati tudi vsak otrok. Pripravljeno pa mora imeti tudi točilo ali trčalnico, stroj, ki izmeče med iz celic satja s sredobežno silo, da teče potem po stenah navzdol ter skozi štulo in cedilo v lonec.

Za čebelarja je točenje medu to, kar je za vinogradnika trgatve, le da ima vinogradnik pri tem poslu opraviti z ljudmi, čebelar pa z ljudmi in čebelami, ki večkrat, posebno če paša preneha, svoj pridelek hrabro branijo in povzročijo čebelarju dosti sitnosti in težav.

Ko je med potočen, ga pustimo v večjih posodah nekoliko tednov. V tem času izmeče voščeni drobir, ki se zbere na površju. Z žlico se ta vrhnja plast odstrani (kot smetana na mleku), da dobimo čist med. Za domačo porabo je tak med dovolj čist, za trgovino pa se mora še bolj očistiti, posebno za prodajo v steklenicah, v katerih mora biti res očiščeno blago.

Za shranjevanje medu imamo različne posode, priporočam pa le posode iz pločevine in stekla. Tudi emajlirana posoda je dobra, ne sme pa biti emajl okrušen, ker tam pride med v dotiko z železom, kar je v škodo okusa in barve, če ne upoštevamo nevarnosti, ki jih more v prebavilih ustvariti košček emajla, ki bi se mogel odkrušiti. Pločevinasta posoda mora biti iz pocinjene pločevine, ne iz pocinkane. Pocinkano posodo med razje, da se napravijo na stenah rože, ki so podobne ledenim rožam na oknih pozimi. Pri stiku s to pločevino se med kvari, tvorijo se strupi in bi uživanje takega medu utegnilo imeti nevarne posledice. Zato ne morem dovolj priporočiti, da hranijo gospodinje med v dobri posodi, ki se da tudi dobro zapreti. Trgovine prodajajo zelo lično pločevinasto posodo za med. Za manjše ko-

Točilo ali točalnica.

Kozarci za med.

ličine medu priporočam steklene kozarce, ki se dajo zapreti s pokrovom ali vsaj celofanom. Nalašč za shranjevanje medu pripravljene kozarce prodajajo trgovine s steklom in čebelarškimi potrebščinami.

Za trgovino na drobno pride v poštev tekoč med, izjemo dela ajdovec, ki mora biti strnjen. Ker se pa vsak med čez čas kristalizira (strdi), ga moramo pred prodajo raztopiti s segrevanjem. Segrevanje medu ne škoduje, če toplota ne presega 50° C. Posodo z medom postavimo v večjo posodo z vodo in to segrejemo do navedene toplote. Med segrevanjem med večkrat premešamo, ko je ves tekoč, pa posodo odstavimo od ognja, da se med in voda ohladita. Gospodinja, ki ima le par kozarcev medu, more

ta med ohraniti tekoč na ta način, da dobro zaprte kozarce z medom postavi vsaj 14 dni vsak dan na sonce. Tak med se ne strdi, se izredno lepo očisti, dobi lepo barvo in je sploh prvovrstno blago.

Opozoriti moram, da je treba vsak med hraniti na suhem prostoru. Med ima namreč to lastnost, da vleče nase vlago iz zraka, vlaga pa povzroči, da se med sčasoma skisa.

V našem času, ko se je izrednim prilikam pridružilo še že drugo slabo čebelarško leto, bo stiska za dober med. Pojavilo se bo dosti medu, ki bo daleč od pristnega in čistega blaga, zato naj naše gospodinje kupujejo med predvsem v trgovinah z medom in čebelarškimi pridelki, če ni mogoče, da ga dobe od zanesljivega čebelarja.

M. S.:

Prva pomoč

KOSTNI PRELOMI

Z naglo razvijajočim se prometom in z uporabo raznih tehničnih pripomočkov pri delu se množe tudi raznovrstne nesreče. Kjer ni v bližini ne zdravnika ne rešilne postaje, je nagla pomoč laika zelo dragocena. Zato je potrebno, da vemo, kako naj pomagamo v takih slučajih.

Imamo popoln in nepopoln kostni prelom. O popolnem kostnem prelomu govorimo takrat, ko je kost prelomljena na dva popolnoma ločena dela, o nepopolnem pa takrat, ko je kost samo nalomljena ali počena. Prelom kosti je pogosto kompliciran s poškodbami mišičevja, živcev in žil. Posebno nevarni so oni prelomi, kjer je zlomljena kost pretrgala kožo. Rana se rada okuži, kar povzroča gnojenje ali celo vnetje.

Prelom kosti spoznamo po tem, da čuti poškodovanec močne bolečine na onem mestu, kjer je kost prelomljena. Bolečine se pri vsakem pregibu ranjenega uda močno povečajo. Ranjeni ud dobi pri prelomu kosti drugačno obliko in ga poškodovanec ne more uporabljati. Pri popolnem prelomu slišimo pokanje in škrtanje kostnih drobcev, ko otipavamo boleče mesto.

Praden nudimo poškodovancu prvo pomoč, moramo previdno osvoboditi njegov ranjeni ud obleke. Ker bi slačenje prizadevalo poškodovancu silne bolečine, opravimo

to najlažje na ta način, da odparamo njegovo obleko po šivih.

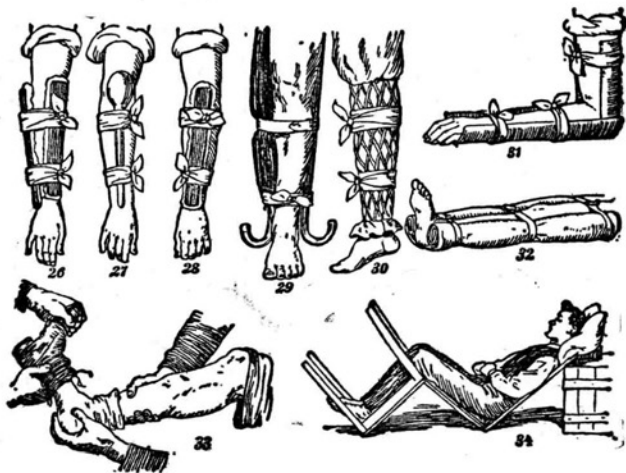
Nato damo prelomljeni kosti pvotno obliko. Mišice, ki se krčijo, vlečejo oba konca prelomljene kosti skupaj tako, da se večkrat postavita drug poleg drugega. To popravimo s tem, da ranjeni ud močno, a ne sunkovito nategnemo. Če je zlomljena noga, objame prvi pomočnik s prsti ene roke peto zlomljene noge od zadaj, z drugo roko pa prime konec stopala in vleče k sebi. Drugi pomočnik prime poškodovanca za zgornji del stegna, oziroma za boke in vleče v nasprotno smer. Ranjeni ud toliko časa obdrži v tej legi, da ga mi naglo a previdno in lepo popolnoma obvezemo. To napravimo takole: ranjeni ud najprej od vseh strani obložimo z vato, če te nimamo, pa z rutami, predivom, senom, slamo, suhim listjem, mahom itd. Nato vrhu tega obložimo ranjeni ud še z deščicami, ki morajo biti tako dolge, da presega sosedna sklepa zlomljene kosti. Če teh ni, obložimo z močno lepenko, ravnilom, palico, primernimi vejami, dežnikom, močnimi žičastimi obložki, lubjem i. dr. ter podporno obvezo na treh mestih pritrđimo z robci motvozi, jermeni, žicami ali katero koli drugo tvarino. Slike 1. do 32.! Če nimamo nobenega primerne predmeta v oporo, pritrđimo poškodovano nogo k zdravi nogi in poškodovano roko k truplu. Pri komplicira-

nih prelomih, to je takrat, ko je ranjena tudi koža in zunanja plast mišic, najprej iz rane previdno izčistimo vso nesnago, rano pokrijemo s plastjo gaze in šele potem povlečemo kostna prelomka vsaksebi in obložimo ranjeni ud s podporno obvezo. Zlomljeno nogo obvežemo vedno stegnjeno, zlomljeno roko pa v komolcu pravokotno upognemo in jo potem obdamo s podporno obvezo ter s pomočjo trikotne rute pritrdimo ob trup.

Prelomi hrbtenice so silno nevarni. V takem slučaju z največjo previdnostjo postavi-

vimo bolnika tako, da s popolnoma ravnim hrbtom mirno leži ali sedi (slika 34). Takoj pokličimo zdravnika!

Od pravilnega prenosa in prevoza do zdravnika in bolnice je večkrat odvisna nadaljnja usoda ponesrečenca. Vedno moramo skrbeti, da leži ranjeni ud na primeroma mehki podlagi, da kolikor mogoče zabranimo tresenje in premikanje, kar povzroča ponesrečencu silne bolečine in lahko tudi resne poškodbe.

DEKLICA NA TUJE GRE...

PISMO

V jeseni 1940.

Jesen. Spominjam se, sestra, kako si tisti jesenski dan — pred osmimi leti je bilo — stala ob preorani njivi za vasjo in kako si strmela z velikimi, hrepenečimi očmi v let lastavic nad seboj. Bila jih je cela truma in Ti si jim zavidala njihove peruti, njihovo svobodo, njihovo srečo, da morejo poleteti daleč, daleč, tam, kjer so obzorja od samih nevidnih lepot zasanjana v sinjo kopreno. In leto dni za tem, ko je bila naša njiva za vasjo drugič preorana, Te ni bilo več... Tvojim mislim in željam so zrastle peruti in Te odnesle daleč v svet... Glej, lastavice pa, ki si jim takrat zavidala svobodo in srečo, se vračajo leto za letom v stara gnezda. A Ti? Pa kaj bi govorila o Tebi! Toliko mislim, toliko ljubim, toliko pišem! In se vprašujem: Si srečna? So Te peruti pri-

vedle v pravi kraj? Te ne motijo zarje večerov daleč na zahodu in prve zvezde noči? Glej, najbolj sem žalostna v teh urah in mislim, mnogo mislim na Te. Zalivam rože v vrtu in nageljne na oknih, poslušam vriske pastirjev in prisluškujem utripom življenja: golobi se grejejo v gnezdu na strehi naše hiše in zaljubljeno grulijo drug drugemu; metulji odletavajo s cvetic in se zopet vračajo; veter se sklanja nad drobno cvetje vsepovsod in ga z nežnimi dihi zbližuje v eno... Zvezde so tako blizu druga drugi in sončni žarki drug drugemu podajajo zlate prste. Le ljudje smo mnogokrat tako daleč drug od drugega in tako boleče nepristopni in tuji v svojih dušah in mrzli v svojih srcih. Ali ne čutiš včasih tudi Ti tako? In ali se Ti ne zdi, da grešimo s tem, mnogo grešimo? — A danes sem Ti hotela napisati nekaj lepega in zato moram pustiti tako žalostno pisanje.

Večkrat opazim, kako stoji mati na pragu in strmi v obzorje. Od takrat, ko si Ti odšla in se nisi več vrnila, dela to zelo pogostoma. Vendar samo takrat, ko ve, da ni nobenega nas blizu; menda se boji, da bi kdo drugi ne prebral njenih misli iz žalostnega obraza. Bog ve, zakaj tega noče? Toda jaz že slutim in morda boš tudi Ti slutila, saj slutnje pridejo v človeka same od sebe. Nobenemu človeku ni ljubo, da drugi človek zre v obraz njegovi bolečini. Ali sedaj razumeš? Glej, spet je moje pisanje žalostno in vendar sem v začetku pisanja imela trden namen, da Ti bom pisala same lepe in dobre stvari. Tako n. pr. o veselju mlade sosedove Marjance ob rojstvu prvega otroka. Saj se še spominjaš sosedove Marjance, tiste, ki je na vso silo hotela za Teboj, pa se je potem le tako zgodilo, da ni šla! »Na samo srečo,« pravi danes. »Saj si ne morem misliti, da bi bil moj mož kdo drugi mesto mojega ljubega slovenskega fanta.« Tako pravi danes sosedova Marjanca in ziblje smehljajočega se fantka in poje, da je veselje. Ali ni to veselo?

In še o naši Liski bi Ti rada pisala. Postarala se je, reva, v teh šestih, sedmih letih. Oprosti, da Ti pišem tudi o njej! Veš, jaz si našega doma brez nje kar ne morem zamišljati. Mati nešteto krat pravi: »Ko je bila naša Tinka, to si Ti, stara pet let, smo jo kupili in takrat sva imela z očetom srečno roko. Z obilico mleka mi je pomagala vzrediti otroke in zdaj se je reva postarala.« In mati poboža ubogo, izčrpano kravico in vem, da so pri tem njene misli vse prej kot vesele. Z roko si gre preko razoranega čela in od dela raskavi prsti se ji zadenejo v gube in

se pri tej priči zave, da je tudi sama postala stara in izčrpana, da jo zapuščajo otroci drug za drugim, da se potem vračajo leto za letom redkeje in da se končno ne vračajo več... Uboga mati! Boga prosim, da bi mi dal toliko ljubezni in toliko požrtvovalnosti, da bi ji ostala zvesta vsaj jaz, da bi ne postala taka, kakršni ste postali vsi drugi, da bi odšla in se ne bi vrnila več. — Odpusti, draga sestra, pismo je spet žalostno! Res nisem nameravala biti tako jadikava, toda danes mi kar ne gre in ne gre izpod rok. Veš, zunaj je toliko jesenskega sonca, toliko cvetnega bogastva na vrtnih gredicah in toliko sinjine nad našo vasjo, da me kar v srcu skeli, ker si tako daleč, da že leta in leta ne moreš zreti v opojnost domače zemlje, se veseliti z njo v njenih veselih urah in se žalostiti z njo v njenih žalostnih časih. Bojim se celo, da še tega ne veš, da so jagnjedi za skednjem narastli med tem časom v velike in košate mogočnjake in da je pravi užitek in prava radost zreti vanje. Zate se je doma marsikaj spremenilo; zame seveda nič, ker rastem z vsem skupaj kot bela srajčka z malim Jezusom. Zate pa se bojim, da boš v svoji bohotni tuji rasti prerastla dom in da kar nenadoma ne boš čisto nič več njegova... In kaj boš potem? Res ne morem tega vedeti, le mislim si, da mora biti tako čustvo nepripadnosti nikomur, biti zelo, zelo grenko in onesrečujoče...

Lepo Te pozdravljam, draga sestra, in glej, da mojega pisma ne boš vrgla neprebranega iz rok, ker to bi me užalostilo do smrti...

Tvoja sestra Marija.

IZ DOMAČIH KROGOV

Anica Vevar:

TEBI, SLOVENSKO DEKLE!

Ali me boš poslušala, ljuba deklica, kaj ti bom povedala? Takole mi je razodela moja dobra prijateljica vse svoje gorje in bolečine, ko pravi: Bila sem še majhna. Igrala sem se ob krilu dobre mamice in ljubega ateja. Življenje mi je potekalo v veselju in zadovoljnosti. Živela sem življenje otroka, ki je v veselje svojim staršem.

Pa se je zgodilo, da je nekega dne prišla bela žena. Koščena in mrzla je bila njena levica. Desnica pa je držala koso. Tedaj nisem vedela, kaj hoče z njo. Sedaj pa vem — vem.

V sedmem letu starosti sem izgubila ateja. Bela žena s koso mu je pretrgala nit življenja. In mrzlo adventno jutro so ga tisti neusmiljeni možje zagrebli v črno, mrzlo prst. — Zagrebli so srce očeta, ki bi se vsega žrtvovalo za me otroka. Od takrat naprej pa

je moja otroška sreča splavala po vodi. Kmalu sem občutila v vsej svoji šibkosti trpljenje življenja. Ob očetovem odprtem grobu sem pač varčevala s solzami, ker sem pač mislila kot otrok, da ga bodo prinesli nazaj. Pa ga ni in ni. Že enajst let spi.

Otrok pa blodi in tava po zemlji in išče žuljevih rok vsakdanjega kruha. Trd je ta kruh, pa vendar sladak, saj je napojen z mnogimi solzami. Oh, žalostna je usoda otroka, ki izgubi očeta ali mater. Nihče se tako ne briga zanj kot lastni oče in rodna mati. Onadva najbolj razumeta otrokove zmožnosti. Oče in mati lahko vzgojita otroka v koristnega člana človeške družbe, v zvestega državljana in odločnega katoličana. Oh, veliko odgovornost imajo naši starši pred Bogom za nas! Zavedajmo se tega in jih spoštujmo in ljubimo! Nikar jih ne zaničujmo ali prezirajmo, če sta radi skrbi in trpljenja zlezla v dve gubi. Če je njihov lice velo in dlan žuljava. Če sta stara in betežna. Tudi oni so bili nekoč mladi, polni življenja — pa jih pogledajte sedaj! Življenje jih je naredilo take, borba za obstanek. Dostikrat pa tudi hudobni, nehvaležni otroci. Ti so staršem v največjo žalost in nesrečo. Žalibog plačujejo staršem dobroto, da so jih redili in vzgojili, s surovostjo, kletvijo, da, celo — z udarci. Pa recite, zakaj je svet danes tako brez vere in zakaj so časi tako slabi?

Ni dvoma, da zato, ker se več ne spoštuje staršev. Ker je svetost zakona in življenja v njem premnogim deveta briga. Kadar se bo v tem oziru položaj zboljšal, pa zopet lahko pričakujemo boljših časov. Dekle slovensko! Spoštuj očeta in mater, da boš dolgo živela in ti bo dobro na zemlji!

IZID PROSVETNIH TEKEM ZDK V MARIBORU

Niso sicer letos tekmovali vsi krožki naše Zveze, vendar so nas izvedene tekme zelo presenetile. Nekateri krožki so opravili naravnost ogromno delo, in to tiho in skrito, toda točno po načrtu — in zato, uspešno.

Za prosvetne tekme ZDK. Maribor je bil predpisan sledeči program:

1. vsak krožek si izbere posebno nalogo, ki jo naj vrši vse leto in ob »tekmah« preda o njej ustno in pismeno poročilo.

2. vsak krožek priredi vzoren dekliški sestanek, ki bo po sporedu in po zunanji pripravi nosil pečat letošnjega prosvetnega dela (družinska misel in narodni značaj).

3. ob priliki »tekem« — vodi zastopnica ZDK in okrožja s članicami razgovor o letošnji prosvetni snovi, ki so jo prinašale knjižice »Dekliški sestanek«, to je »o družini« in »o slovenstvu.«

Med krožki, ki so v tem minulem delovnem letu odlično delali — in to tudi pokazali ob tekmah, je gotovo krožek: *Sv. Tomaž pri Ormožu*. Tekmoval je tudi tehnično in dosegel tudi v tehnični tvarini vzorno oceno. Naj podamo tukaj poročilo o tekmah imenovanega krožka:

Izbral je kar 4 naloge:

1. Sodelovanje pri akciji Katoliške akcije.
2. Vzdrževanje stikov z našimi dekleti izven ožje domovine.
3. Zapisovanje narodnih pesmi in peregovorov.
4. Spomini na naše velike može in matere.

Odlomek iz naloge: »*Sodelovanje pri akcijah Katoliške akcije.*« »Naš krožek je izvedel božično in velikonočno akcijo. (Poročilo smo poslali Škofijski centrali KA.) Z velikim navdušenjem smo se udeleževale pri tem delu po Kristusovem vzgledu z veliko mislijo: »Karkoli ste storili enemu izmed mojih najmanjših — ste meni storili.« Vtisi, ki so jih zapustili v nas božični in velikonočni obiski, so neizbrisni. To se ne da popisati, temveč samo doživeti. Kako so žarele oči vseh obdarovanih revežev, ko smo jim prinesle sonca v njihovo bedo. Bolniki so vsaj za trenutek pozabili svoje trpljenje in bolečine in se s hvaležnim srcem obračali k Njemu, ki jim je trpljenje poslal, a jih ni zapustil. Poslužil se je nas, svojih otrok, da jim lajšamo njihovo bol. Me smo pa spoznale, kako visoko je naše poslanstvo... V začetku našega dela pri teh akcijah smo se sicer bale, da bomo zgrešile pravi namen in iskale sebe in nas bodo tudi ljudje tako razumeli. A čim dalje bolj spoznavamo, da vse — česar ni storil po nas — Bog sam dopolnjuje. Javnost z nekim tihim spoštovanjem gleda na nas in na naše delo...«

V nalogi: »*Vzdrževanje stikov z našimi dekleti izven ožje domovine*« naštevajo imena deklet v Nemčiji, Zagrebu in Beogradu. O naštetih ima krožek zbrane vse potrebne

podatke, jim oskrbuje »Slov. Gospodinja« in si z njimi dopisuje.

»Zapisovanje narodnih pesmi in pregovorov« obsega »Pesem tomaževske župnije«, »Pesem Plohlove zbirce« in pesem »Petričovega Tomaška« ter 25 pregovorov oz. rekov.

V »Spominih na naše velike može« so zbrale najprej spomine na 41 duhovnikov, ki jih je tomaževska župnija dala Cerkvi od l. 1715. do danes. Med njimi obširneje popisuje duhovnike, ki so splošno znani slovenski kulturni delavci: Jakob Meško, Božidar Raič, Skuhala Ivan, Ksaver Meško.

Med svetnimi odličniki tomaževske župnije, ki so bili (ali so danes): profesorji, učitelji, sodniki, advokati, eden celo minister in med temi mnogi pravi borci za narodne pravice — je 10 podrobneje opisanih.

O Juriju Hermanu, ki je imel na svojem domu »malo gimnazij«, pišejo: Rojen je 1793. l. v Savskem vrhu. V svoji mladosti je študiral. Po smrti svojega očeta je moral študije pustiti. Prevzel je posestvo in lončarsko obrt. Naredil je tudi mojstrski izpit za lončarja. Začel je zbirati okrog sebe mlade nadarjene dečke, ki so kazali veselje do nadaljnjih študij. On je delal iz gline posodo, zraven pa učil svoje učence. Posebno se je posvetil latinščini. Imel je mnogo učenecv iz tomaževske in tudi iz sosednjih župnij, ki so pozneje naredili izpit — nekateri iz dveh, nekateri celo iz treh razredov in se vpisali v tretji ali celo v četrti razred, največ na gimnazijo v Varaždin, nekateri drugod. Mnogi poznejši duhovniki so bili učenci Jurija Hermana. Svojo skrb je posvečal ne le učenju, temveč je oblikoval tudi značaje. — Oddaljenejši učenci so stanovali pri njem ali pri sosednih kmetih. Bil je ljubezljiv a obenem zelo strog in natančen. Močan po telesu, (a še močnejši po duši —!) je znosil vsa drva za svojo lončarsko »pečnico« na hrbtu iz grabe. Marljivo je obdeloval svoje polje in bil dober mož in skrben družinski oče.

Tudi Novak Marko, kmet, je zanimiva osebnost; pisal je v letih 1810—1836, dnevnik (v bohoričici). Poroča nam zanimive podatke iz l. 1833. »Vejka süša da je fse gorelo ... 1834. l.: Na Svečenco prvi sneg zapa, leža 3 dni; 27. III. na Jürjovo malo deža te pa do funkišt nič, na finkišta malo deža te pa na samo vejko mešo malo, potli

pa do novega leta drugoč nič. Takšna süša, da je niše ne puni.«

Med »našimi materami« opisujejo matere, nekatere od naštetih še živijo. So to matere, svetle vzornice vsem, ki govorimo, da imamo kot bodoče matere usodo slovenskega naroda v svojih rokah. Vzgojile so, in to dobro vzgojile po 7, 8, 11, 12, celo po 13 otrok. Mnogi teh otrok so prej opisani duhovniki, oz. svetni odličniki. Štiri so praznovala zlato poroko. Omenjena je tudi 101 leto stara mati Marija M.

Lepo so se spomnile še duhovnih mater: »... Ko govorimo tukaj o materah, ne moremo iti mimo duhovne matere Marije Dověčar. 35 let je bila prednica naše dekliske Marijine družbe. S svojo milo materinsko besedo — predvsem pa z vzgledom — je znala najti mnogo zgubljenih, zašliih vrniti, odvrniti od preteče nevarnosti mnoge njeni skrbi izročene. Lepo število naših deklet se je posvetilo redovniškemu poklicu, od katerih mnoge izpovedujejo, da jim je ona vzbudila redovniški poklic. Več poznejših duhovnikov je podpirala in zbirala sredstva za njih študiranje ... Ob njeni smrti je marsikateri revež jokal, češ, zdaj sem izgubil dobro mater ... «

(Snov za gornje naloge so zbirale članice, na sestankih pa so tvarino obdelale.)

Bog živi!

Povsod Boga po Mariji!

DEKLIŠKI KROŽEK VRANSKO

Prvič se oglašamo v naši ljubi »Vigredi«, ki jo zelo rade prebiramo, se ob njej zabavamo in učimo v naših prostih urah.

Naš krožek deluje od l. 1936 in šteje 55 članic, od teh je 12 telovadkinj, ki rade telovadijo in nastopajo tudi pri prireditvah bližnjih sestrskih krožkov. Mladinski dnevi v Ljubljani, dekliski dnevi v Betnavi, letošnja okrožna akademija v Št. Juriju ob Taboru nam ostanejo v neizbrisnem spominu.

Letos, dne 30. junija smo priredili skupno s Fant. odsekom — dobro uspelo telovadno akademijo z lepim, pestrim sporedom. Naša agilna s. vaditeljica nas je za telovadne točke skrbno pripravila, a s. predsednica Kapus Marija je ob tej priliki pokazala, da je izvrstna govornica in smo nanjo prav ponosne.

Naše vrste je zapustila bišva tajnica in vaditeljica mladenk Zahojnik Roza, ki se je

poročila in upamo, da bo postala dobra slovenska mati, ki bo vzgojila narodu mnogo vernih, krepkih otrok. Nekdanja predsednica Pečovnik Marija se uči v Ljubljani kuhati in težko čakamo njene vrnitve.

Povedati vam moramo, da imamo lep prosvetni Slomškov dom, ki smo ga blagoslovili 13. avgusta 1939. Ob tej priliki nas je počastil s svojim obiskom g. ban dr. Marko Natlačen. Veseli smo pozdravili tudi g. župnika Antona Somreka iz Šmartna pri Slovenj Gradcu, ki je v času svojega kaplanovanja na Vranskem z nakupom zemljišča sprožil misel na prepotrebni dom. — Stavba stane, če vračunamo darovani les in brezplačno delo, 200.000 din. K zbrani svoti je prispevala banovina 15.000 din, občina pa 12.000 din, za kar smo dolžni posebno zahvalo g. banu dr. M. Natlačenu in našemu vrlemu županu g. Francu Pečovniku. — Za kritje stroškov smo priredili tudi tri velike tombole, ki so nam dale 22.000.— din čistega dobička. Letos smo si nabavili krasno zaveso za oder, ki stane 6.000.— din, zdaj bo treba poskrbeti še za kulise, katerih pomanjkanje otežkoča naše odersko udejstvovanje.

Za vse, kar smo naredili in delali, ima največ zaslug naš delavni, požrtvovalni voditelj, g. kaplan Franc Bohanec, ki se neumorno trudi, da bi čimbolj pomnožil naše vrste, utrdil v nas katoliškega verskega duha in nas prežal z narodnim ponosom in ljubeznijo do naše lepe Slovenije in velike Jugoslavije. Za to njegovo nesebično delo, združeno z mnogimi težavami in ovirami, mu je hvaležna mladina in njeni starši.

Sestre, z geslom: z Bogom za narod in državo delajmo in se pripravljajmo za nov čas, ki prihaja in nas mora najti močne in zveste!

V sestrski ljubezni pozdravljamo vse dekliške krožke in bralke »Vigredi«. Bog živi!

Za članice P. A.

M. Z.:

KER HOČEM...

Inteligentna mladenka z dežele pripoveduje:

»Sestra moje mame, moja teta, je živelja z menoj v isti hiši, ko sem bila jaz še majhna. Bila je neomožena, zelo pobožna, dobrosrčna, delavna in skrbna, sploh imela je vse

lastnosti vrlega slovenskega dekleta. Vesela, kot je bila, učila me je lepih popevčic; znala sem jih veliko in vse sem se naučila od tete. Kot edinega otroka svoje sestre me je negovala kot svojo ljubljenko, a ne s slepo ljubeznijo, temveč vzgajala me je s strogo ljubeznivostjo. Moje otroško srce se je navezalo na njo, kot na lastno mamico. Še sedaj se spominjam, kako me je učila moliti. Silno rada in mnogo je čitala; zlasti tudi nabožno berivo. V nekem verskem časopisu je našla sledeči pobožni verz:

Srce Presveto, prosim Te,
nedolžno Ti ohrani me!
In če kdaj svoj cilj zgrešim,
ne pusti, da se pogubim!

Naučila je tudi mene, že takrat, ko sem še komaj izgovarjala besede. Bilo pa je tako: Moja mamica je romala na Brezje. Teta, hoteč mojo mamico iznenaditi, me je v njeni odsotnosti naučila to molitvico k božjemu Srcu. In noben dan je nisem smela opustiti. Strogo je pazila na to, da sem jo vsak dan opravila. Ko sem že kot večja, zvedava deklica še vedno opravljala to molitvico, sem jo nekoč vprašala, zakaj moram jaz tako moliti, kar drugim deklicam ni treba. Pa mi je odgovorila: »Ker hočem, da ostaneš vedno nedolžna in čista, pa v katerem koli poklicu boš živelja! Jaz hočem in ti moraš to molitvico opravljati vsak dan, tudi takrat, ko boš že velika!« Nič je nisem več vprašala dalje o tem; skrbno sem jo opravljala vsak dan k božjemu Srcu in ne zastoj. Le škoda, da me še več takega ni naučila; prej je dozorela za nebo. Zdaj je ravno dvajset let, ko je njeno zlato srce ravno na praznik božjega Srca zadnjikrat udarilo na tem svetu. Jokali smo vsi za njo, najhujše pa je bilo meni. Kot dvanajstletna sem si vzela tole molitvico v tako skrb in je do danes še noben dan nisem opustila, celo večkrat na dan sem jo opravljala. — Hude ure so prišle, treskalo je okrog ubogega dekliškega srca pa »Srce Presveto« je skrbelo za me — vedno sem zmagala nad strastjo in silo sveta. Bog bodi zahvaljen! In še danes ko že potekajo zadnje ure mojemu deklištvu, ker čez kratek čas bom stopila pred poročni oltar, še molim to molitvico in vsak dan bolj iskreno jo bom skušala moliti dotlej, da mi na ustnih zamre zadnja beseda.«

Ginjena nad vzgojno skrbjo dobre tete in dovzetnostjo pridne nečakinje sem zapisala to v »Vigred«. Koliko dobrega lahko storijo pri hiši neomožena dekleta kot tete! Bog daj, da bi bilo mnogo takih!

DEKLIŠKI KROŽEK V ŽUŽEMBERKU

Tudi pri nas v Žužemberku imamo dekliški krožek in to že dolgo let. Ali veste, drage sestre, kje je Žužemberk? Večina od vas gotovo ne ve, da je to kaj prijazen trg na Dolenjskem ob reki Krki. Prav nad Krko se dviga na strmi pečini starodavni grad, ki pa je danes že prazen in zapuščen. Samo netopirji in sove imajo v njem svoja skrivališča. Nad trgovom pa se razgleduje na prijaznem gričku veličastna župna cerkev sv. Mohorja in Fortunata. Od tam je prav lep razgled po vsem trgu in po vsej občirni župniji. Škoda, da so klišeji tako dragi, drugače bi vam precej poslale sliko našega trga.

Žužemberčanke smo vesele, dobrovoljne Dolenjke, ki silno ljubimo svoj dom in ga le nerade zapuščamo. Nikjer se nam ne zdi lepše kot tu, v tem mirnem kotičku naše slovenske zemljice.

Že mnogo poprej, preden je bila osnovana ZDK v Ljubljani, smo se zbirala dekleta našega Prosv. društva, ki je najstarejše v vsej okolici, na posebne sestanke, kjer smo se marsikaj lepega pogovorile, kar zanima nas dekleta, pelevese narodne in pobožne pesmi ter pridno delale ročno delo. Joj, to je bilo veselo tekmovanje! In res smo napravile mnogo prav lepih reči ter jih skrbno shranile v omare za kakšno prav posebno prireditvev. Ko pa človek nič ne ve... Tudi lepota naše hiše božje nam je zelo pri srcu, zato smo zvezle že precej lepih prtov v božjo čast.

Veliko naših deklet se je že poročilo in so danes zavedne krščanske žene, mnoge pa so morale na tuje za kruhom.

Kakor vsako leto, smo se tudi zadnje zimo prav pridno zbirale na tedenskih sestankih, četudi je škripalo in drselo pod nogami, ko smo koračile po griču proti fari. Nič zato, če je ta ali druga precej nemilostno poljubila mater zemljo, ali pa se zapeljala brez vprege v dolino. To je bilo smeha in vriskanja. Pri sestankih smo obravnavale predpisano tvarino, ki nam jo je poslala Zveza, pa še marsikaj drugega in za naše razmere

prikladnega. Razume se, da smo tudi pridno telovadile.

Spomladi meseca aprila pa smo priredile lepo akademijo, ki je uspela v splošno zadovoljstvo. Razen z običajnimi prostimi vajami smo nastopile tudi s simbolično vajo »Izgubljeni cvet«, ki smo jo same sestavile. Dekleta smo pa tudi prav pridno sodelovale pri vseh prireditvah »Prosv. društva«. Prav rade čitamo »Vigred«; prihaja k nam v 39 izvodih. V današnjih težkih časih ne obupujemo, ampak gledamo polne optimizma v bodočnost, saj vemo, da smo vedno in povsod v božjem in Marijinem varstvu.

Vsem sestram širom Slovenije iskren
Bog živi!

Predsednica.

A. Rojnik:

ZA KOŠČEK LJUBEZNI!

Po dolgih letih ločitve se srečata na postaji nekega mesta dve dobri prijateljici izzašolskih let: Marjetica in Milena. Pristrčen je bil njun pozdrav in vprašanj: »Kako se imaš?« »Kakšno opravilo imaš?« »V katerem mestu si uslužbena?« kar ni hotelo biti konec. —

Milena je pripovedovala, da je nastavljena v neki pisarni, kjer se počuti zelo srečno. Služba ni naporna, poleg tega pa ima vsako leto mesec dni dopusta. Pripovedovala je dalje o lepih izletih, ki jih je napravila med počitnicami in pokazala je Marjetici čudovito lepe slike z naše divne Gorenjske.

»In ti, Marjetica, si tudi ti srečna in imaš li tudi ti dobro službo?« vpraša končno Milena.

Lahen nasmeh šine Marjetici čez obraz, ko odgovori: »Veš, Milena, jaz pa sem našla delo v gospodinjstvu. Nepretrgoma imam opravila in to od šestih zjutraj, pa pozno v noč. Dopusta nimam nikdar, dasiravno delam v tej hiši že mnogo, mnogo let. Tudi izprehoda v oživljajočo, zeleno naravo nimam, razven če vzamem otroke s seboj. Pri obleki in hrani odstopim boljše kose drugim, a jaz se zadovoljim z najslabšim. Poleg tega pa moram biti vedno prijazna, pripravljena prijeti za vsako delo in kar se da čedno oblečena.«

»To je vendar grozno!« poseže Milena v besedo. »Tebe pač strašno izrabljajo v tej

službi! S tvojimi dobrimi spričevali in s tvojo znanostjo lahko dobiš boljše mesto. Sicer pa imamo vendar zakone za zaščito uslužbencev. Na tvojem mestu bi jaz ne ostala niti dneva več!»

Prisrčno se nasmeje Marjetica in pravi: »Zakoni za zaščito uslužbencev mi ne koristijo nič, kajti to je moje lastno gospodinjstvo, v katerem delam pod temi pogoji.« In v očeh mlade gospodinje je opaziti lesket globoke sreče, ko pripoveduje dalje: »Kadar imam v naročju najmlajšega sinčka in me s svojimi drobnimi ročicami objema in s svojimi sinjimi očki gleda ter z obrazkom, polnim ljubezni in zaupanja pravi: »Mamica, kako zelo, zelo te ljubim!« Ali kadar moj dober možek z velikim ponosom reče: »Ti si resnično dobra, pridna, mala ženkica, ti moja ljuba, ljuba Marjetica!« — takrat se čutim za vse moje težave in muke bogato poplačano in ne hotela bi mojega mesta zamenjati z nobeno drugo.

Glej, Milena, ako opazujemo svet in življenje in iščemo čudes, najdemo med največjimi in najlepšimi one, ki izvirajo iz žene duše, ljubeče s prvo, veliko in istinito ljubeznijo, z ljubeznijo, ki podira vse ovire, ki trpi vse, vse žrtvuje za svojo ljubezen, za ljubezen svojih. Ker najsilnejša vseh sil je moč materinske ljubezni.«

Z začudenjem je poslušala Milena zgodbo svoje prijateljice — mlade mamice. V srcu

ji je postalo mehko, kot bi se nekaj povsem novega vzbudilo v njej. »Popolnoma prav imaš, Marjetica, poklic gospodinje in matere je gotovo najlepši.

Veruj mi, ako se bo meni nudila prilika, najti moža, katerega bi lahko ljubila in spoštovala in ki bi bil zmožen vzdrževati družino, potem pustim tudi jaz prav rada mojo dobro plačano, prijetno službo in vzamem na svoje rame vse bridkosti in težkoče materinskega poklica in to: »Samo za košček ljubezni!« Kako prijetno je živeti v zavesti: delam in skrbim za moje otročke, za mojega moža, za moj domek, ne živim prazno in egoistično življenje, kajti zavedam se, da sem na svetu zato, da služim svojim z vso ljubeznijo. Veš, Marjetica, bolj ko premišlujem vse to, kar si mi ravnokar povedala in kar seveda ne smem pozabiti, bolj prihajam do prepričanja, da je materinstvo nekaj najlepšega in najsvetejšega, kar je dal Bog človeštvu.«

DUHOVNE VAJE v Domu Device Mogočne bodo:

za dekleta od 12. do 16. oktobra,

za žene in matere od 9. do 13. novembra.

Pričetek prvi dan ob 6 zvečer, sklep zadnji dan zjutraj. Oskrbnina 100 din. Prijavite se na naslov: Dom Device Mogočne, Lichten-thurn, Ljubljana, Ambrožev trg 8.

V NAŠIH DOMOVIH

KUHARSKI ZAPISKI ZA OKTOBER

Parjena bravina. Zreži 60 dkg bolj puste-ga koštrunovega mesa od plečeta ali vratu na koščke kakor za golaž, odišavi s soljo, poprom in zrnem česna. Zribaj na strgalniku še 10 dkg juhine zelenjave (korenja, peteršilja, zelene, rumene kolerabe), sesekljaj 1 veliko čebulo, dodaj še 4 dkg moke in pol lavorjevega lista ter zmešaj vse skupaj z odišavljenim mesom. V široki kozici močno segrej 6 dkg masti in praži na njej meso, da lepo zarumeni. Potem zalij z 1 l vode, da dobiš bolj redko omako, dodaj žličko gorčice, žlico paradižnikove mezge, kanec kisa in 4 žlice rdečega vina. Vse skupaj pari, da se meso popolnoma zmešča in se omaka zgosti. Poleg postrezi s kruhovimi

cmoki, zabeljenimi rezanci ali smetanovimi cmoki.

Smetanovi vložki. V $\frac{1}{4}$ l kisle smetane ubij 2 jajci, osoli in vmešaj toliko moke, da dobiš bolj mehko testo, iz katerega boš lahko zajemala vložke. Testo naj bo tako gosto kot za šarkelj, vendar ga ne stepaj preveč, ker so potem vložki radi trdi. Mesto smetane vzameš lahko tudi kislo mleko, le da moraš v tem slučaju dodati za oreh stopljenega presnega masla. Ni pa dobro, če vzameš navadno sladko mleko, ker so potem vložki sirasti in trdi. V široki kozici zavri slano vodo in z mokro žlico vkuhaj vložke, ki naj vro 10—12 minut. Potem jih poberi s penovko, poplakni z mrzlo vodo in zabeli s presnim maslom in drobtinami.

Jetra s papriko. 5 dkg telečjih ali svinjskih jeter zreži na pol prsta debele rezine, jih sproti osoli in na obeh straneh pomokaj ter hitro opeci v 8 dkg dobro segrete masti. V ostali masti prepraži veliko seseklano čebulo, potresi z žličko sladke paprike in zalij s $\frac{1}{2}$ l vode. Ko zavre, vloži v omako opečena jetra, ki naj se pražijo 10 minut. Potem dodaj še $\frac{1}{8}$ l goste kisle smetane, v katero si vžvrkljala žličko moke, dobro prevri in postreži. Poleg daj kupčke praženega ali samo v slani vodi s koščkom presnega masla kuhanega riža.

Rižota s papriko. Zmešaj 40 dkg na majhne koščke zrezanega svinjskega mesa s soljo, poprom, $\frac{1}{2}$ latorjevega lista in kavno žličko sesekljanega peteršilja. Prepraži na 10 dkg masti veliko seseklano čebulo, dodaj meso in praži, da zarumeni, dodaj 35 dkg opranega in dobro odtečenega riža in ga mešaj, da postane prozoren, dodaj sedaj 4 zelene, očiščene in na rezance zrezane paprike, zalij z $\frac{3}{4}$ l vode in pari, da se riž skuha, vendar naj se ne izsuši preveč. Ostati mora lepo sočen. Za na mizo ga zravnaj lepo na krožnik, s sirom ga pa ne smeš potresti.

Goveji zrezki z gobami. Lepe goveje zrezke od bržole ali od križa potolci, posoli, popopraj, popraši na obeh straneh z moko ter opeci na dobro segreti masti. Opečene zrezke zlagaj na pripravljen krožnik. V ostali masti pa prepraži košček sesekljanega čebule in 15—20 dkg očiščenih in sesekljanih svežih gob (jurčkov, lisičk ali sivk), odišavi s poprom, kumno, strtim česnom in potresi z žličko sesekljanega peteršilja. Popraši z žličko moke in nekoliko prepraženo zalij z $\frac{1}{4}$ l kisle smetane. Omaka naj sedaj dobro prevre, da postane gosta in gladka, šele potem se zalije s potrebno vodo. Vloži potem opečene zrezke, okisaj s sokom $\frac{1}{4}$ limone in pari, da se zrezki zmeščajo. Za na mizo zloži zrezke na krožnik, jih oblij z omako in obloži s cmoki ali rezanci.

Grozni kolač. Iz 20 dkg moke, 10 dkg presnega masla, 5 dkg sladkorja, žlice moke, 2 rumenjakov, nekoliko soli in cimeta naredi krhko testo in ga deni za pol ure na hladno. Potem ga razvaljaj za pol prsta debelo in obloži z njim primerno veliko pekačo. Prebodi testo večkrat z nožem ali

vilicami in ga samo na polovico zapeci. Ko se nekoliko ohladi, ga namaži z marelično ali ribizljevo marmelado. Medtem stepi 4 beljake v trd sneg, dodaj tretjino od 10 dkg sladkorja in še nekaj časa stepaj, potem zamešaj ostali sladkor z 2 rumenjaka in dodaj nazadnje še 7 dkg presejane moke. Zravnaj to zmes enakomerno po preje pečenem krhkem testu in ga gosto obloži s svetlimi grozdnimi jagodami, ki seveda zležejo v mehko testo. Vse skupaj potresi močno s sladkorjem in peci v srednje topli pečici 35 minut. Če se bojiš, da se bo pecivo spodaj zažgalo, podloži še eno pekačo ali pa kos opeke. Kolač šele drugi dan zreži na primerne rezine in še nekoliko popraši s sladkorjem.

Ocvrte češplje. Zavri $\frac{1}{8}$ l vode, dodaj ščep soli in 2 dkg presnega masla ter vsuj 12 dkg suhe, presejane moke. Mešaj na ognju, da postane gladko testo in se loči od žlice in ponve. 2 jajci žvrkljaj v majhnem lončku in jih počasi dolivaj in vmešaj med kuhano testo. Vzemite tega testa za oreh v roko in ga s pomokanimi prsti toliko raztegni, da boš zavila vanj celo češpljo. Ocvrte te zavite češplje med večkratnim obračanjem v zmerno segreti masti, jih močno popraši s sladkorjem in tople postavi na mizo.

Žemljni kipnik z jabolki. Zreži 4 stare žemlje na pol prsta debele rezine, zloži jih na pekačo in opeci v pečici. Olupi in narkhljaj $\frac{1}{2}$ kg kislj jabolk, pokapaj jih s sokom $\frac{1}{4}$ limone in žličko ruma, dodaj nekoliko cimeta, 2 dkg debelo zrezanih orehov in 2 dkg rozin. Namaži primerno pekačo ali kozico z mastjo in jo potresi z drobtinami. Med $\frac{1}{4}$ l mleka vžvrkljaj 1 jajce in 6 dkg sladkorja. Pomakaj v to mleko oprazene žemljne rezine in obloži z njimi dno pekače. Potresi po žemljah jabolka in zopet naloži žemlje, pa spet jabolka, dokler vse ne porabiš. Žemlje vedno prej namoči v pripravljenem mleku. Nazadnje vse nekoliko skupaj stisni in polij z mlekom, če ti ga je še kaj ostalo. Postavi v dobro segreto pečico in peci 50 minut, da se površina lepo zarumeni. Na mizo daj v posodi, kjer si pekla, nareži ali bolje zaznamuj z nožem porcije in potresi s sladkorjem. Če imaš rada bolj sladke močnate jedi, daj nekaj sladkorja tudi med jabolka, tudi med mleko ga daš po okusu lahko nekaj več.

VKUHAVALE BOMO

Šipkova marmelada. 1 kg dobro zrelega šipka očisti, prereži čez pol in izpraskaj po možnosti pečke. Deni ga potem v dobro pološčeno kozico, dodaj 3 velika z lupino in pečičem vred drobno narezana jabolka, 2 dobro zrela paradižnika, sok 1 limone, $\frac{1}{4}$ l belega vina in toliko vode, da sega tekočina tako visoko kot sadje. Postavi na štedilnik in kuhaj, da se vse dobro zmehta. Medtem pridno mešaj, da se ne prismoči. Še vroče pretlači skozi sito in stehtaj. Na 1 kg sadne kaše daj 80 dkg sladkorja in kuhaj, da se primerno zgosti in začne dobivati kožico. Stresi v skrbno očiščene kozarce in zaveži, ko se popolnoma ohladi.

Grozdje. Operi zrelo zdravo grozdje in ga s škarjami razreži na majhne grozdke ali posamezne jagode, ki pa naj imajo še nekoliko peclja. Če jagode kar osmukamo, bi pri vkuhavanju zgubile preveč soka. Skrbno od-

beri vse nagnite in nezrele jagode. Naloži potem te male grozdke ali posamezne jagode, kakor si jih pač pripravila, v očiščene kozarce in jih zalij s sladkorno raztopino. Zato kuhaj $\frac{1}{2}$ kg sladkorja z 1 l vode 10 minut. Ohlajenega vlij čez vloženo grozdje, zapri z gumijevimi obročki in steklenimi pokrovčki ali pa zaveži z dvojno stekleno kožo in vlažno vrstico. Letos je steklena koža posebno slaba, zato jo najprej zmoči, potem pa zbrši in zloži 2—3 krat, da ti med steriliziranjem ne počni. Steriliziraj 20—25 minut pri 80°. Te grozdne jagode so posebno uporabne za razne kolače in rezine, pa tudi kot kompot so izbornega okusa. Segrevaj pa počasi, da ostanejo jagode lepo cele in se ne razpočijo in sesedejo.

Citronat iz buče. Za to vzamemo velike rumene buče, ki imajo oranžno meso. Buče odtrgamo in jih pustimo 2—3 tedne na začnem hladnem prostoru, da se zmede. Potem

Gospodinja pregleduje zaloge za zimo...

jih olupimo in zrežemo na prst dolge in prst široke rezine. Seveda odstranimo prej pečke in kar je znotraj mehkega mesa. Te bučne koščke namakamo 2 uri v mrzli, le malo slani vodi. Potem jih oplaknemo v sveži vodi in pokrite z vodo parkrat prevrnemo in odcedimo. Medtem pripravimo sladkorno raztopino. Za 1 kg bučnih koščkov vzamemo $\frac{1}{2}$ kg sladkorja, politega s $\frac{3}{4}$ l vode. Pustimo ga vreti 10 minut, ga potem shladimo in mrzlega vlijemo čez odcejene buče, ki smo jih zložile v porcelanasto ali dobro položeno posodo. Pokrite postavimo čez noč na hladno. Drugi dan sok odcedimo, dodamo 5 dkg svežega sladkorja, ga 5 minut pokuhamo in zopet hladnega vlijemo čez buče. To ponovimo še 2—3 dni in vsak dan dodamo 5 dkg sladkorja. Zadnji dan pa damo v vrel sladkor tudi koščke buče, ki naj 5—7 minut samo prav rahlo vro. Potem jih pobereemo iz sladkorja in zložimo na mrežico ali na sito, da se odtečejo in nekoliko osuše. Primerno pekačo obložimo s pergamentnim papirjem, ga dobro poprašimo s sladkorno moko, naložimo nanj koščke buče in jih v srednje topli pečici posušimo toliko, da se več ne prijemljejo. Med sušenjem jih večkrat obračamo. Potem zavijemo ta citronat v polpergamentni papir, zložimo v škatlje in hranimo na suhem, hladnem prostoru.

DROBNO PECIVO IZ VZHAIJANEGA TESTA.

Pripravi: 25 dkg moke, $\frac{1}{8}$ l mleka, 8—10 dkg sladkorja, 3 dkg presnega masla, 1 dkg kvasu.

V lončku razmešaj zdrobljen kvas s par žlicami mleka in moke ter postavi na gorko, da vzide. Presno maslo dobro umešaj, pri-daj mu presejan sladkor, po potrebi tudi malo mleka, nato mešaj še 10 minut. Po-lagoma prideni ostalo moko, mleko in vzhajani kvas, nakar testo dobro pregneti in po-stavi na toplo, da vzhaja.

Šibice. Vzhajano testo razvaljaj in zreži

v proge, ki jih zvij v spirale in speci na pomazani pekači 10—12 minut.

Mlinski veterci. Testo razreži v kvadratke, v katere napravi po štiri zareze, pa zavijaj vse konce v sredino, kot kaže sličica. V sredo daj malo marmelade, ki si ji primešala nekaj zmletih orehov.

Sadni žepki. Zreži zvaljano testo na kvadrate ter jih obloži s češpljami, ki si jim odvzela koščice. Vsak kvadrat prepogni v trikotnik, stisni robove in speci na pomazani pekači.

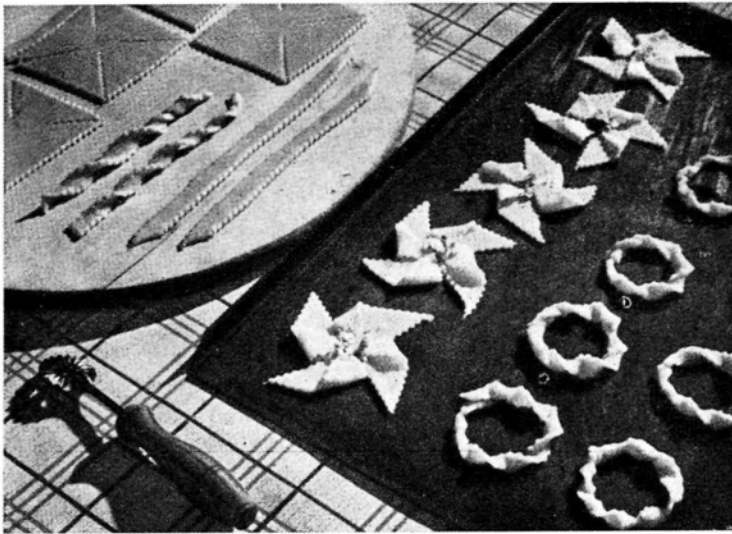
Oblečena jabolka. Cela ali razpolovljena jabolka napolni v sredini z marmelado ali rozinami ter jih zavij v kvadrate testa, robove pa dobro stisni.

Venčke narediš kot šibice, le spirale stisni v krog.

Sadni kolač. Vzhajano in razvaljano testo prenesi z valjarjem na pekačo. Posipaj ga s poljubnim sadjem (jabolka in dušene kutine na naši sliki) in sladkorjem, po vrhu pa napravi mrežo iz ostankov testa. Pečenega zreži na lepe kose.

Sadni žepki, oblečena jabolka, sadni kolač.

*Šibice, venčki,
mlinski veterci.*

GOSPODINJA VPRAŠUJE

N. R. *Kako pobarvam čisto govejo juho sedaj, ko bo zmanjkalo paradižnikov?* Včasih sem zato rabila suhe grahove lupine, a moj mož trdi, da mu potem juha smrdi. — Ko nam bo zmanjkalo svežih paradižnikov, lahko barvamo juho s posušeniimi, če že ne čemo dodati za lešnik paradižnikove mezge. Lahko pa tudi kosti, ki smo jih dobile za privago, ostrgamo mesnih in mastnih ostan- kov ter jih brez vseh dodatkov v pečici svetlorjavo zapečemo in potem šele denemo kuhati v juho; ali če polovico čebule z narezano stranjo navzdol na čisti štedilnikovi plošči temnorjavo zapečemo; ali še proti koncu kuhanja dodamo nekaj nitk žafrana; ali če kuhamo v juhi nekaj listkov suhih gob. Poskusite, kaj vam bolj ugaja in kaj vašemu možu bolj diši.

P. Š. *Spomladi sem vsadila drobnjak, ki je lepo in bujno pognal. Sedaj pa čezdalje bolj hira, čeprav ga zelo previdno režem in le malo rabim.*

Morda imate drobnjak v loncu, kjer čez poletje ne uspeva posebno dobro. Če že nimate prostorčka na vrtu, ga vsadite v precej velik lonec v močno prst in ga pridno zalivajte. Kadar ga rabite, odrežite nekaj nitk, pa te prav pri korenini, kjer bodo kmalu pognale nove. Če ga pa režete samo pri vrhu, bo postal starikav in redek in vam ne bo v veselje. Zdaj v jeseni ga presadite v svežo

zemljo, pa vam bo odganjal tudi pozimi. Pazite samo, kako ga režete.

Juvan Marjan:

JESEN V VRTU

V sadovnjaku je večinoma sadje že obrano, pograbimo odpadlo listje in z delom smo tu pri kraju. Mnogo več dela pa imamo na cvetličnem in zelenjadnem vrtu. Najprej pobereemo iz zemlje gomolje in čebulice georgin ali dali, gladijol, kan, kal in drugih. Gomolje osnažimo zemlje, jih na hitro posušimo in spravimo v shrambe. Za kane, ki rabijo več toplote, pripravimo zaboje z žaganjem, kamor jih vložimo.

Z vrta pa pobereemo tudi vse rastline, ki ne preneso naše zime, in jih porazdelimo po stopniščih, vežah in sobah. Pozneje, ko bo nastopil hujši mraz, prenesemo vse rože na prostor, ki smo ga pripravili za prezimovanje rastlin. Ta prostor naj bo svetel, na novo prebeljen in naj ima 6—10 stopinj C toplote. Na vrtu prelopatimo gredice, obsekamo trate in pograbimo pota. Tudi opleti moramo vrt in ga očistiti suhih rastlin. Na obdelane gredice pa posadimo hijacinte, tulipane in narcise.

Tudi z zelenjadnega vrta prenesemo v primerno klet zelenjavo. Nekaj dni prej navozimo v klet ali shrambo nekaj zemlje, kamor bomo zakopali kuhinjsko zelenjavo. Povrtina, ki jo bomo zagrebli, ne sme biti že popolnoma dorasla. Toda šele v razvoju.

Taka zelenjad je mnogo bolj odporna in se zato obdrži dalje časa.

Na cvetličnem vrtu porežemo vsem visokim vrtnicam vezivo, da jih prezgodnji sneg ne polomi. Položiti in pokriti jih še ni potreba, da se les popolnoma utrdi. Za pokrivanje pa pripravimo listje, slamo in zemljo. Nizkim vrtnicam odrežemo vse še neolesele ne odganjke, jih oskubimo listja, da bi ne plesnilo in ogrebemo okrog grmička zemljo. Po potrebi dodamo še nekaj suhega listja, vse skupaj pa pokrijemo s smrekovimi vejami.

- n - n:

SADNI KIS IN SADNI SOK

Kakor vse kaže, bo letos zelo malo sadja, zato ga je treba čimbolj izrabiti. Iz ostanikov in obrezkov sadja lahko napravi varčna gospodinja sadni kis, ki je mnogo cenejši in okusnejši ter neprimerno bolj zdrav od kupljenega. Kis lahko napravimo iz vsakega sadja, ki ima le količkaj sladkorja. Čimveč sladkorja vsebuje sadje, tem finejši in močnejši je ocet. Kislo sadje nima dovolj sladkorja, kajti sadna kislina, nima s sadnim kisom nič skupnega.

Iz sadnega sladkorja ne nastane takoj kis, temveč pretvorijo glivice sladkor najprej v alkohol in šele iz alkohola nastane sadni kis. Glive kvasovke spremene mošt v vino, očetne bakterije pa vino v kis. Kvasovke žive pri toplini 17—20° C, zato moramo gledati, da ima klet, kjer hranimo mošt, vedno primerno toploto. Ko je mošt prevrel in se že do malega izčistil, ga prenesemo na topel prostor, kajti glivice, ki bodo izpremenile vino v kis, potrebujejo 27—30° C toplote. Zato postavimo posodo z vinom na toplo peč, da se polagoma pregreje. Posoda pa ne sme biti zaprta, kajti glivice bi se drugače zadušile in iz vina ne bi dobili kisa. Dobro je tudi, da sadjevcu prilijemo, preden ga damo na toplo, nekaj dobrega vinskega kisa, da se pretvarjanje hitreje izvrši.

Pri naših gospodinjah pa je v navadi tudi drug način pridelovanja kisa in sicer iz obrezkov, olupkov od jabolk in hrušk, pa tudi od drugega sadja. V primerno večjo stekleno ali lončeno posodo zbiramo na drobne koščke zrezane ostanke sadja in ga sproti zalivamo s toplo vodo, tako da stoji tekočina vedno čez. Lonec zavežemo le s

platneno krpo in ga postavimo na kak topel prostor v bližino štedilnika. Ko je lonec poln sadja, ga pustimo 4—6 tednov na toplem prostoru, nakar lonec odvežemo in pokusimo vsebino. Ako je kis dovolj močan, ga zlijemo na platneno krpo, skozi katero ga precedimo ter pustimo, da se očisti. Čez nekaj časa previdno odlijemo kis v steklenice ter dobro zapremo in shranimo. Ako pa kis še ni gotov, zavežemo lonec nazaj in postavimo na toplo še za kakih 10—14 dni. Ako prilijemo v začetku v posodo nekaj dobrega vinskega kisa, se okus jesihu samo izboljša, paziti pa moramo, da je to res vinski kis in ne očetna kislina.

Vinski kis pa lahko napravimo tudi iz tropin, ki ostanejo pri prešanju sadja. Sadne tropine zdrobimo, jih, ako so predebele, premeljemo in vložimo v sodček ter obtežimo s kamenjem ter na to nalijemo tople vode, da tropine pokrije. Kmalu se prične vrenje. Ko se povre, odlijemo vodo, stisnemo tropine in vse skupaj postavimo na topel prostor. Tako dobljen kis pa je mnogo šibkejši od prejšnjih, zato dodamo na 50 l tega kisa 1½ l dobrega vinskega kisa.

Pri izdelavi domačega kisa, moramo polagati posebno važnost na to, da so posode čiste in steklene, lesene, oziroma lončene ali vsaj dobro pološčene, nikakor pa ne železne ali pločevinaste. Posoda, kjer shranjujemo že narejeni kis, mora biti temeljito zaprta, ker bi glivice, ki so doslej pretvarjale alkohol v kis, pozneje pretvorile kis v vodo.

Vse gospodinje so gotovo že skušale ali pa vsaj slišale o čistih sladkih sadnih sokih, (moštu), toda marsikatera ne ve, kako naj ta sok shrani za zimo. Najboljši je pač grozdni sok, toda, kjer tega ni, bo prav tako dobrodošel jabolčni ali hruševi mošt.

V doseg konzerviranja sadnega soka imamo že danes nekaj kemičnih pripomočkov, ki obvarujejo sok pred kipenjem in drugimi izpremembami, vendar je za marsikatero gospodinjino pripravneje, če sadni sok segreje do določene višine; s tem se uničijo bakterije, sadni sok pa še vroč vlijemo v steklenice in dobro zapremo. Predvsem pa moramo paziti, da je vsa posoda in sploh vse, kar pride v stik s sokom, prekuhamo in popolnoma sterilno. Popolnoma čiste stekleni-

ce namakamo vsaj 6 ur v čisti vodi, nakar jih prekuhamo, ali če to ni mogoče, vsaj izperemo z vrelo vodo, kateri smo dodali nekoliko sode. Steklenice nato do čistega izpreremo in jih poveznemo na prekuhan prt. Prav tako vzamemo nove zamaške potrebne velikosti, jih namakamo čez noč v vodi, nato pa kuhamo 15 minut v zaprti posodi, nakar odlijemo vodo, zamaške pa pustimo v njej.

Ko je tako vse pripravljeno, vlijemo v steklenice sadni sok, ki smo ga že bolj proti koncu prestregli iz stiskalnice. Steklenico, ki ne sme biti do vrha napolnjena, dobro zamašimo, zamašek prevežemo z vrstico in postavimo v primeren kotel, v katerem sega voda za prst više kot je sok v steklenicah. Vodo počasi segrevamo do 70—73° C in pustimo pri tej toploti 25—30 minut. Brez toplomera je to delo zelo otežkočeno. Po končanem steriliziranju vzamemo steklenice na desko, jih pokrijemo s prtom, da se počasi ohladi. Hladnim steklenicam pomočimo vratove v raztopljen parafin in jih shranimo na hladen prostor. Paziti moramo le, da ne razgrejemo sadnega soka preko 75° C pa se zamore vse glivice in je sok popolnoma sterilen.

VPRAŠANJA IZ ZDRAVSTVA

Odgovarja dr. M. Justin.

Vigrednica! Polno mozoljev imate po obrazu, ki jih z različnimi mažami spravljate, pa se vam ne posreči, da bi jih odstranili. V gotovi dobi mladostnih let imajo nekateri po obrazu vse polno teh neprijetnosti. Žleze lojnice v koži silno izločajo in tvorijo se tzv. mozoli. Imamo stiskalo, ki je nalašč za to. Na koncu je luknjica v udolbljeni ploskvi in če pritisnemo na mozolček, se isti izmakne in izmuzne iz kože. Koža se nato z alkoholom premaže, pa je v redu. Stiskanja s prsti ni svetovati, ker se koža oz. okolica tega mozolja odebeli in se mesto pozna dalj časa. Pri prodajalcih kirurških instrumentov se ta naprava dobi. Poskusite! Drugo je sončenje, ki velikokrat pomaga. Od različnih mazil pa ne pričakujte dosti!

Belo perilo, ki ga imate, ni nič hudega, kakor iz popisa vidim. Snažnost seveda in redno umivanje je potrebno.

Stara ste 25 let. V spodnjem delu trebuha desno čutite hude bolečine. Zdravnik Vam je

ugotovil vnetje jajčnika. Bolečine imate ob perijodi, žeja vas zelo, zlasti pozimi.

Vnetje jajčnikov je dolgotrajna in težko popolnoma odpravljiva bolezen, toda ni tako nevarna kot sitna, če se ne začne zdraviti takoj v početku. Sedeče kopeli v topli vodi 10 do 15 minut. V tej vodi naj bo odcedek hrastovega lubja. Ne delajte težkih opravil, ne razburjajte se in živite redno! Tja in sem je treba vzeti pol ali celo tableto veramona, če vam jo zdravnik predpiše. Glede žeje pa tole: Pregleda naj Vam zdravnik seč. Morda se bo pri tem kaj ugotovilo, morda je hrana pozimi temu vzrok. Pomislite malo in se ravnajte po tem!

Vaša mama je stara 67 let in pade kdaj v polminutno omedlevalo. Slutim, da ima Vaša mama začetno poapnenje žil gotovih delov v možganskih predelih. To prineso leta in trpljenje, trdo delo in skrbi. — Čuvajte jih pred vsem tem, kar morete, pa jih boste ohranili, kolikor je pač še mogoče.

Prleško dekle. 1. Ob škrknjenju ob krožnik z nožem, ali če kdo v Vaši navzočnosti preglasno je, Vas vselej razburi in začutite neko neznosno stanje v glavi. Kar udarili bi dotičnika. To je gotovo nervozno stanje, rahli živci. Okrepitev celega telesa in izogibanje še takih priložnosti!

Če igrate na odru, doživljate vse zopet v spanju in morate vstati in kot bi šli na oder in vsi prizori iger so Vam pred očmi in se Vam vedno zdi, da morate na oder... To so vse živčni znaki. Izogibati se morate torej tega; oder za par let pustite! Tudi velikih skrbi si ne nalagajte niti prevelike odgovornosti, dokler si živcev ne okrepite. Mirno življenje, dobra volja in dosti počitka.

2. Močno ste prehlajena, trganje v rokah Vas muči. Križ Vas boli, za delo niste. Tudi uriniranje Vam dela težavo. Svetujem Vam poleg počitka še sončenje in to po načrtu: 5 minut prvi dan, 10 drugi, 15 tretji in vedno več, dokler se koža ne utrdi in Vas sonce ne okrepi. V sončenju mora biti načrtno zdravljenje, sicer lahko škoduje.

3. Če kdo kadi v Vaši pričujočnosti, ne morete dihati, ravno tako tudi prahu ne prenesete. Svež zrak brez prahu je za Vas najboljše. Kolo pa Vam odsvetujem, dokler niste utrjeni.

Dvakrat na dan? — Jaz bi jo pil kar desetkrat. Seveda mora biti okusno pripravljena. Toda rečem Vam: naše ženke vedó, kako je treba kavo skuhati.

Kolinska
 IZREDNO IZDATNA
 KVALITETNA CIKORIJA

Zvesta naročnica »Vigredi«, Mimica.

Stara ste 16 let. Imeli ste do sedaj redno perilo, sedaj se Vam je pa kar naenkrat ustavilo in hočete vedeti, kaj to pomeni. To je lahko samo predhodno, da bo čez čas zo-

pet perijoda nastala, ali pa je vzrok v tem, da je jajčece oplojeno. Če ste zdržno in nedolžno živeli, se bo perijoda, upajmo, kmalu zopet pojavila sama od sebe, če ni nastopilo kako oboljenje jajčnikov.

ZA PRIDNE ROKE

POPIS K VZORČNI PRILOGI VIGREDI.
 OKTOBER 1940.

Št. 1, a, b — *Kvačkane čipke za okenske zavese.* Prični s 149 verižnimi, kvačkaj v osmo verižno 1 dvojno ovit stebriček, 2 verižni, 1 dvojnoovit stebriček v 3. verižno, itd. (48 praznih prostorčkov.) V začetku 2. vr. kvačkaj 5 verižnih, 1 dvojno ov. steb. v 1 nasl. steb., 2 dv. ov. steb. v prazen prostorček, 1 dv. ov. steb. v sledeči steb.

itd. po risbi št. 1. Za dva prostorčka kvačkaj 5 verižnih ali jih napolni s stebrički. — Kako čipke širiš, glej št. 1 b. (Radi lažjega pregleda, sčrtaj mrežo v notranjosti risbe.

Št. 2, a — *Dva prtička za pladenj v beli vezenini.*

Št. 3, a, b, c, d, e, f — *Modni okrasek iz klobučevine.* — Izreži obliko a in b iz sive, c iz vijoličasto in vinkordeče, d, e in f iz vijoličastordeče (d in e enkrat, f dvakrat)

LJUDSKA POSOJILNICA V LJUBLJANI

r. z. z n. z. Ljubljana, Miklošičeva c. 6 (v lastni palači)

obrestuje hranilne vloge najugodnejše

**Novo in stare vloge, ki so v celoti vsak čas razpoložljive,
obrestuje po 4 0/0, proti odpovedi do 5 0/0**

klobučevine. Za peclje rabiš 5 vijoličasto in 2 vinskiordečih, 1 cm šir., 8—9 cm dolgih prog, ki jih po dolžini pregani in prešij. Obliko b ovij okrog zarez, (ki si jo napravila v sredo oblike a in prišila v njo pecelj) da pride črtkasti del pod zgornjega, prišij. Izreži 4 cm dolge ozke prašnike iz vijoličaste in vinskiordeče klobučevine in jih pritrdi v sredino cveta. Liste c in d pregani in prišij tik ob pregibu. Spodaj jih nagubaj in pritrdi k pecljem, enako naredi z malimi lističi. — Cvet in liste povij v šopek z močnimi šivi.

Št. 4, a — *Za naše male.* — Motive narišemo lahko na drugobarvno blago ter jih prišijemo po načinu 4 a. (aplikacija)

Št. 5, a — *Posteljno pregrinjalo iz domačega platna.* — Motive poljubno razdelimo in vezemo z biserno prejico št. 3 dolge vbode. Vse cvete izvezemo v opekasto rdeči, ostalo pa v kostanjevo rjavi barvi. Motive moramo prenesti na platno tako, da teko črte risbe vzporedno z nitkami platna. Pregrinjalo obkvačkamo v obeh barvah.

Št. 6, a — *Pleteno odejo* naredimo iz debele bombaževe preje, volne ali triko prog (iz starih nogavic). Pletilno pismo št. 6 a označuje s pikami leve, s praznimi prostorčki desne petlje. Napletemo 4 kose, ki jih sešijemo skupaj. Prvi in tretji kos pleti po plet. pismu št. 6 a, drugi in četrti v nasprotnem redu, da leže vse leve petlje kot kaže št. 6. — Odejo obkvačkaj s par vrstami gostih petelj.

Št. 7, a — *Kvačkana odeja v eni ali dveh barvah.* Prični z verižnimi ob širini odeje ter kvačkaj s svetlo nitjo rahlo in z debelo

kvačko v prvi vrsti same goste petlje, ki jih potegni v višino, da niso prenizke. Drugo vrsto delaj ob nasprotni strani verižice s temno nitjo, (št. 7) v tretji vrsti obrni, s svetlo nitjo zagradi obe petlji (svetlo in temno) z gostimi petljami tako, da je leva stran gostih petelj zunaj. (7 a). V 4. vrsti obrni in kvačkaj po načinu 3. vrste s temno nitjo. — Če kvačkaš dvobarvno odejo, odtrgaj nit v vsaki vrsti, konce pa sproti obkvačkaj pri sledeči vrsti. Na ta način dobiš lepo in toplo odejo, ki je na eni strani svetla, na drugi temna. Odejo obrobi s širokim trakom ali jo obkvačkaj z gostimi petljami.

Št. 8, a, b — *Damski športni pullover* bomo pletle iz debele temno rjave in peščeno barvne volne. Izreži iz papirja primeren kraj ter zariši svetle proge, v katere vpleti s temno volno po načinu 8 a motive št. 8.

Št. 9, A, B, C, d — *Za otroške copatke* (14 cm dolž.) odreži vsak delček 4 krat iz finejšega sukna, združi ob peti dela A, B, nato po številkah prišij srednja dela B. Sive pokrij z okrasnimi vbodi. K podplatku C prišij malo petko ter združi zgornji del s spodnjim. Iz lepenke odreži vložek (podplatek), obloži z vato, prevleci s podlogo in prišij znotraj k podplatku.

Št. 10, A, B, C — *Kroj za damske copate št. 36.* Copate urežemo iz ostankov sukna, jih kvačkamo ali pletemo z debelo volno v poljubnem načinu.

Št. 11, a — Prt kvačkamo iz poljubno debelega kvačkanca. Vsaka črta je stebriček, pike so verižne. Kako razširjaš, vidiš pri št. 11 a.

Suha usta, ko se zbudite!

Kako lahko se to odpravi. Vzemite, takoj ko vstanete, za jutranjo nego zob in ust zobno pasto Chlorodont. Ta zobna pasta ne samo da osvežuje in čisti, ampak vsebuje tudi kisikovo sol, ki s prijetnim draženjem izziva žleze slinavke, da izločajo obilnejšo slino, in tako skrbi Chlorodont na najbolj naraven način za čiščenje ust.

Zobna pasta
Chlorodont

Ako gre za zavarovanje pride v poštev le **Vzajemna zavarovalnica** LJUBLJANA • Miklošičeva 19

1. požar, vlom, nezgode, jamstvo, kasko, steklo, zvonovi; 2. doživetje, smrt; rente in dote v vseh možnostih; posmrtninsko zavarovanje »KARITAS«. Zavarujte sebe in svoje imetje vedno pri naši domači slovenski zavarovalnici.

Mestna hranilnica ljubljska

je največji pupilarnovarni
denarni zavod. Dovoljuje
posojila na menice in
vknjižbe. Za vse vloge in
obveze hranilnice jamči

Mestna občina ljubljanska